

Биржа саудасының қағидаларын бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің м.а. 2015 жылғы 30 наурыздағы № 280 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2015 жылы 8 мамырда № 10993 болып тіркелді.

Ескерту. Бұйрықтың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Премьер-Министрінің орынбасары - Сауда және интеграция министрінің 19.07.2022 № 294-НҚ (бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік алпыс күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

"Тауар биржалары туралы" 2009 жылғы 4 мамырдағы Қазақстан Республикасы Заңының 4-бабының 2-1) тармақшасына сәйкес **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Қоса беріліп отырған Биржа саудасының қағидалары бекітілсін.

Ескерту. 1-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Премьер-Министрінің орынбасары - Сауда және интеграция министрінің 19.07.2022 № 294-НҚ (бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік алпыс күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

2. Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің Сауда қызметін реттеу департаменті:

1) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін қамтамасыз етсін;

2) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелгеннен кейін күнтізбелік он күн ішінде оның мерзімді баспасөз басылымдарында және "Әділет" ақпараттық-құқықтық жүйесінде ресми жариялануға жолдануын қамтамасыз етсін;

3) осы бұйрықтың Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің интернет-ресурсында жариялануын қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылауды өзіме қалдырамын.

4. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Министрдің
міндетін атқарушы

Т. Жақсылықов

Қазақстан Республикасының
Ұлттық экономика министрінің
міндетін атқарушының
2015 жылғы 30 тамыздағы
№280 Бұйрығымен
бекітілген

Ескерту. Қағида жаңа редакцияда – ҚР Премьер-Министрінің орынбасары - Сауда және интеграция министрінің 19.07.2022 № 294-НҚ (бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік алпыс күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1-тарау. Жалпы талаптар

1. Осы биржалық сауда қағидалары (бұдан әрі – Қағидалар) "Тауар биржалары туралы" Қазақстан Республикасы Заңының (бұдан әрі – Заң) 4-бабының 2-1) тармақшасына сәйкес әзірленді және биржалық тауарлармен биржалық мәмілелер жасау кезінде биржалық саудаға қатысушылар қызметінің тәртібін айқындайды.

2. Осы қағидаларда пайдаланылатын негізгі ұғымдар мен терминдер:

1) ашылу бағасы – белгілі бір биржалық сауда-саттықта белгілі бір биржалық тауар (тауарлар тобы) бойынша жасалған алғашқы биржалық мәміленің бағасы;

2) базалық баға – биржалық сауда-саттық барысында биржалық тауарға белгіленетін, сауда сессиясы ішінде баға өзгерісінің ең төмен және ең жоғары деңгейін есептеу үшін қабылданатын баға;

3) биржалық сауда - биржалық сауда-саттықты электрондық нысанда жүргізу, мәмілелерді тіркеу және ресімдеу арқылы тауар биржасында жүзеге асырылатын биржалық тауарлар мен мерзімді келісімшарттарды сату (сатып алу) жөніндегі кәсіпкерлік қызмет;

4) биржалық брокер (бұдан әрі брокер) өз қызметін тауар биржасында жүзеге асыратын және клиенттің тапсырмасы бойынша, оның есебінен және мүддесі үшін биржалық тауармен мәмілелер жасайтын заңды тұлға;

5) биржалық дилер (бұдан әрі – дилер) - тауар биржасында өз қызметін жүзеге асыратын және биржалық тауармен өз мүдделері үшін және өз есебінен мәмілелер жасайтын кәсіпкерлік субъектісі;

6) биржалық қамтамасыз ету биржалық саудаға қатысушылар жасалатын биржалық мәмілелер бойынша өз міндеттемелерінің орындалуын қамтамасыз ету ретінде биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін тауар биржасының клирингтік орталығына қайтарымды негізде енгізетін ақшалай қамтамасыз ету;

7) биржалық сауда – саттықтар-биржалық мәмілелер жасасу процесін автоматтандыруды қамтамасыз ететін тауар биржасының электрондық сауда жүйесіне берілген электрондық өтінімдер негізінде биржалық тауарлар бойынша мәмілелер жасауға бағытталған, биржалық сауда қағидалары шеңберінде жүргізілетін процесс;

8) биржалық саудаға қатысушылар – тауар биржасында биржалық сауданың белгіленген қағидалары бойынша өзара іс-қимыл жасайтын клиенттер, брокерлер, дилерлер және маркет-мейкерлер;

9) биржалық тауар – бірліктері барлық жағынан бірдей, ұқсас сипаттамалары бар және ұқсас компоненттерден тұратын биржалық тауарлардың тізбесіне және (немесе) әлеуметтік маңызы бар биржалық тауарлардың тізбесіне енгізілген стандартталған біртекті тауар, бұл оларға әртүрлі өндірушілерден партиялардың толық бірін-бірі алмастыру қасиетіне ие функцияларды орындауға мүмкіндік береді;

10) биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінім – биржалық сауда-саттыққа қатысушының биржалық тауарды сату (сатып алу) туралы ұсынысы (офертасы) немесе осы қағидаларға сәйкес биржалық мәміле жасасу үшін қажетті барлық шарттарды қамтитын биржалық тауарды сатып алу (сату) туралы ұсынысты қабылдау туралы биржалық сауда-саттыққа қатысушының хабарламасы (акцепті);

11) биржалық алым – тауар биржасы биржалық саудаға қатысушылардан биржалық мәмілені тіркегені үшін алатын комиссия;

12) есеп айырысу ұйымы – банк немесе банк операцияларының жекелеген түрлерін жүзеге асыратын ұйым, тауар биржасының клиринг орталығы биржалық сауда-саттықты жүргізу және (немесе) биржалық сауда-саттықта жасалған мәмілелер бойынша есеп айыруды жүзеге асыру кезінде өзара іс-қимыл жасау тәртібі туралы шарт жасасқан ұйым;

13) жеткізу базисі – тауарды жеткізу, тиісті құжаттарды ресімдеу, көлік шығыстарын төлеу жөніндегі міндеттерді сатушы мен сатып алушы арасында бөлуді көздейтін, сондай-ақ тауарға меншік құқығының сатушыдан сатып алушыға ауысу сәтін және тауардың кездейсоқ бүліну немесе жоғалу тәуекелін айқындайтын биржалық сауда құралының шарттары;

14) жабылу бағасы – белгілі бір биржалық сауда-саттықта белгілі бір биржалық тауар (тауарлар тобы) бойынша жасалған соңғы биржалық мәміленің бағасы;

15) клиент – биржалық тауармен мәмілелер жасау үшін брокердің көрсететін қызметтерін пайдаланатын жеке тұлға, оның ішінде дара кәсіпкер ретінде тіркелген жеке тұлға немесе заңды тұлға;

16) кросс-мәміле – брокер екі түрлі клиенттің тапсырмасы бойынша әрекет ете отырып, сатушы тарапынан да, сатып алушы тарапынан да әрекет ететін биржалық мәміле;

17) қосарланған қарсы аукцион режимі – биржалық мәмілелер сатушылар мен сатып алушылардың бәсекелестігі нәтижесінде жасырын жасалатын, ал биржалық тауардың бағасы сұраныс пен ұсыныстың тепе-теңдігі деңгейінде белгіленетін сауда режимі;

18) маркет-мейкер – баға белгілеулерді қою және мерзімді келісімшарттарды сатып алу және сату жөніндегі міндеттемелерді қабылдау арқылы биржалық нарықтың өтімділігін қалыптастыратын және қолдайтын заңды тұлға;

18-1) мінсіз іскерлік бедел – адамның қаржы ұйымын мәжбүрлеп таратуға алып келген төлем қабілетсіздігіне не банкті төлемге қабілетсіз банктер санатына жатқызуға

алып келген құқыққа қайшы әрекеттер (әрекетсіздік) жасауы фактілерінің болмауын, алынбаған немесе жойылмаған сотталғандығының болмауын, оның ішінде қаржы ұйымының, банк және (немесе) сақтандыру холдингінің басшы қызметкері лауазымын атқару және қаржы ұйымының ірі қатысушысы (ірі акционері) болу құқығынан өмір бойына айыру түрінде қылмыстық жаза қолдану туралы заңды күшіне енген сот актісінің болмауын, сондай-ақ қаржы мониторингі жөніндегі уәкілетті органның мәліметтері негізінде әрекеттері қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға), терроризмді қаржыландыруға және жаппай қырып-жою қаруын таратуды қаржыландыруға ықпал еткен үшінші тұлғалармен қарым-қатынасының (үшінші тұлғалардың бақылауы мен ықпалының) болмауын қоса алғанда, кәсіпқойлықты, адалдықты растайтын фактілердің болуы;

19) мұнай өнімдері – мұнай өнімдерінің жекелеген түрлері: бензин, авиациялық және дизель отыны, жол битумы;

20) мұнай өнімдерін беру жоспары – облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың Қазақстан Республикасында өндірілетін мұнай өнімдеріне ай сайынғы қажеттіліктерінің көлемі;

21) опциондық мәміле – объектісі опцион болып табылатын биржалық мәміле;

22) орташа өлшемді баға – нақты биржалық тауар үшін белгілі бір уақыт кезеңі ішінде (сауда сессиясы, сауда күні, сауда айы) биржалық сауда-саттықтың қорытындылары бойынша қалыптасқан, тиісті кезеңнің нақты кезеңінің ақша айналымы арасындағы арақатынасты есептеу арқылы алынатын баға;

23) спот-тауар – тез арада жеткізілетін немесе болашақта жеткізілетін қоймадағы тауар;

24) сауда лоты - биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) арналған өтінімде көрсетілген биржалық тауардың саны еселенген болуға тиіс биржалық тауардың саны;

25) сауда күні – тауар биржасы биржалық сауда-саттықты өткізетін жұмыс күні;

26) сауда қызметін реттеу саласындағы уәкілетті орган (бұдан әрі - уәкілетті орган) – сауда қызметі саласындағы мемлекеттік реттеуді және салааралық үйлестіруді жүзеге асыратын орталық атқарушы орган;

27) сауда режимі – тауар биржасының сауда жүйесінде өтінімдер жариялау және мәмілелер жасасу шарттарының жиынтығы;

28) сауда-саттық сессиясы – биржалық саудаға қатысушылар тауар биржасының сауда жүйесіне биржалық тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдер қоятын және олар бойынша биржалық мәмілелер жасалатын сауда-саттық күнінің уақыт кезеңі;

29) тауар биржасының мүшелері – тауар биржасы аккредиттеген брокерлер, сондай-ақ дилерлер мен маркет-мейкерлер;

30) тауар биржасы – акционерлік қоғамның ұйымдық-құқықтық нысанында құрылған, тауар биржасының электрондық сауда жүйесін пайдалана отырып,

сауда-саттықты тікелей өткізу арқылы оларды ұйымдастырушылық және техникалық қамтамасыз етуді жүзеге асыратын заңды тұлға;

31) үміткер – тауар биржасының мүшесі ретінде тауар биржасында аккредиттеу рәсімінен өтуді қалайтын брокер, дилер, маркет-мейкер;

32) фьючерстік мәміле – объектісі фьючерс болып табылатын биржалық мәміле;

33) форвард мәмілесі – объектісі форвард болып табылатын биржалық мәміле.

Ескерту. 2-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен; өзгерістер енгізілді - ҚР Сауда және интеграция министрінің 27.11.2025 № 335-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі); 30.03.2026 № 150-нқ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрықтарымен.

3. Биржалық сауда Қазақстан Республикасының тауар биржалары туралы заңнамасына сәйкес биржалық саудаға қатысушылардың теңдігі негізінде жүзеге асырылады.

4. Тауар биржаларының биржалық сауданың өз қағидаларын әзірлеуіне және бекітуіне жол берілмейді.

5. Тауар биржасы биржалық сауданың барлық қатысушыларына биржалық мәмілелер жасасу бойынша тең жағдайларды қамтамасыз етеді және биржалық мәмілелер заңдылығының кепілі болып табылады.

6. Биржалық сауда қағидаларында реттелмеген және қосымша регламенттеуді талап ететін биржалық тауарлармен сауда-саттықты ұйымдастыруға және өткізуге байланысты ұйымдастырушылық-техникалық мәселелер бойынша тауар биржасы тиісті ішкі нормативтік құжаттарды бекітеді.

7. Тауар биржасы тауар биржасының интернет-ресурсы мен электрондық сауда жүйесін "Сатып алудың бірыңғай терезесі" порталының ақпараттық жүйесімен интеграциялауды қамтамасыз етеді.

8. Тауар биржасының кірістері тауар биржасы мүшелерінің кіру жарналары мен жыл сайынғы жарналары, биржа мүлкін пайдаланғаны, биржалық мәмілелерді тіркегені және ресімдегені үшін төлемдер есебінен және заңмен тыйым салынбаған басқа да түсімдер есебінен қалыптастырылады.

2-тарау. Тауар биржасының мүшелерін аккредиттеу, оларды аккредиттеуді тоқтата тұру және тоқтату шарттары мен тәртібі

9. Тауар биржасында аккредиттеу брокерлерге, дилерлерге, маркет-мейкерлерге биржалық сауда-саттыққа қатысуға және Заң мен осы қағидаларға сәйкес биржалық мәмілелерді жүзеге асыруға құқық береді.

10. Брокер және (немесе) дилер екі және одан да көп тауар биржаларының мүшесі бола алады.

10-1. Мінсіз іскерлік беделі жоқ адам брокер және дилер бола алмайды.

Ескерту. 2-тарау 10-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Сауда және интеграция министрінің 27.11.2025 № 335-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

11. Заңды тұлғаның мүлкіндегі ең төмен үлесті тікелей немесе жанама түрде иеленетін, сондай-ақ өзінде бар азаматтық-құқықтық қатынастар негізінде жеке-дара басқаруды жүзеге асыратын жеке тұлға екі және одан да көп брокерлердің және (немесе) дилерлердің және (немесе) маркет-мейкерлердің басшысы және (немесе) құрылтайшысы (тең құрылтайшысы) бола алмайды.

12. Тауар биржасының мүшелері тауар биржасында коммерциялық құпияны құрайтын мәліметтерді жария етуге әкеп соғуы мүмкін әрекеттерге (әрекетсіздікке) жол бермейді.

13. Тауар биржасында аккредиттеуден өту үшін үміткерге мынадай талаптар қойылады:

- 1) азаматтық құқықтық қабілеттілікке ие болу;
- 2) төлем қабілеттілігінің болуы, салық берешегінің болмауы;
- 3) банкроттық не тарату рәсіміне жатпауға, оның мүлкіне тыйым салынбаған, оның қаржы-шаруашылық қызметі тоқтатылмаған;
- 4) басшы лауазымдарды атқаратын қызметкерлердің жоғары білімінің болуы;
- 5) Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстар және сыбайлас жемқорлық қылмыстар жасағаны үшін алынбаған немесе өтелмеген соттылығының болмауы (бірінші басшы үшін) негіздер болып табылады.

14. Тауар биржасында аккредиттеу үшін үміткер тауар биржасына мынадай құжаттар мен мәліметтерді ұсынады:

- 1) тауар биржасының мүшелігіне қабылдау туралы өтініш;
- 2) қағида және (немесе) жарғы болған кезде енгізілген өзгерістер және (немесе) толықтырулар ескеріле отырып, заңнамада белгіленген тәртіппен бекітілген қағиданың және (немесе) Жарғының көшірмесі (салыстырып тексеру үшін түпнұсқалары ұсынылмаған жағдайда нотариалды куәландырылған);
- 3) Құрылтай шарты (болған жағдайда);
- 4) үміткерді қосылған құн салығын төлеуші ретінде салықтық есепке қою туралы анықтама (бар болса);
- 5) бірінші басшы немесе оның орнындағы адам, сондай-ақ бас бухгалтер (болған жағдайда) қол қойған соңғы қаржы жылындағы қаржылық есептіліктің түпнұсқасы;
- 6) заңды тұлғалар үшін-заңды тұлғаны мемлекеттік тіркеу (қайта тіркеу) туралы анықтама;
- 7) үміткердің кіру жарнасын төлегенін растайтын құжат;

8) үміткердің бірінші басшысында Экономикалық қызмет және сыбайлас жемқорлық қылмыстар жасағаны үшін алынбаған немесе өтелмеген соттылығының жоқтығы туралы анықтама;

9) үміткердің бенефициарлық меншік иелері туралы мәліметтер.

15. Тауар биржасында аккредиттеу туралы шешімді тауар биржасы осы қағидалардың 14-тармағында көрсетілген өтініш пен құжаттарды қабылдаған кезден бастап бес жұмыс күні ішінде қабылдайды.

16. Қабылданған шешім туралы үміткерге аккредиттеу туралы немесе тауар биржасы аккредиттеуден негізді бас тарту туралы шешім шығарғаннан кейін бір жұмыс күні ішінде жазбаша хабарланады.

Ескерту. 16-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 29.08.2024 № 317-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

17. Шешім мынадай жағдайларда тапсырылды деп есептеледі:

1) қолма-қол - алғаны туралы белгі қойылған күннен бастап;

2) поштамен - тапсырыс хатпен;

3) электрондық тәсілмен - тауар биржасына хатта көрсетілген электрондық мекенжайға жіберілген күннен бастап.

18. Тауар биржасында аккредиттеуден мынадай жағдайларда бас тартылады:

1) үміткердің осы қағидалардың 13-тармағында белгіленген талаптарға сәйкес келмеуі;

2) осы қағидалардың 14-тармағында көрсетілген құжаттар мен мәліметтерді ұсынбау, толық көлемде ұсынбау және (немесе) анық қамтылмаған ақпаратты ұсыну;

3) үміткерге қатысты қызметке немесе жекелеген қызмет түрлеріне тыйым салу туралы заңды күшіне енген сот шешімінің болуы;

4) үміткерді, оның бенефициарлық меншік иелерін және (немесе) оның бірінші басшысын "Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға), терроризмді қаржыландыруға және жаппай қырып-жою қаруын таратуды қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 12-бабында көзделген тәртіппен терроризм мен экстремизмді қаржыландыруға байланысты ұйымдар мен адамдардың тізбесіне қосу;

5) үміткерге, оның бенефициарлық меншік иелері және (немесе) оның бірінші басшысына қатысты заңды күшіне енген сот шешімінің (үкімінің) болуы, соның негізінде үміткер және (немесе) оның бірінші басшысы тауар биржасында аккредиттеуді алуға байланысты арнайы құқықтан айырылған;

6) Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы заңнаманың талаптарында көзделген құжаттарды беруден бас тарту;

7) Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл саласындағы заңнамада көзделген негіздер бойынша жүргізіледі.

Осы тармақта көрсетілмеген негіздер бойынша үміткерді аккредиттеуден бас тарту туралы шешім қабылдауға жол берілмейді.

Ескерту. 18-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Сауда және интеграция министрінің 27.11.2025 № 335-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

19. Тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұру мынадай негіздер бойынша жүзеге асырылады:

1) тауар биржасының мүшесі шешім қабылдаған жағдайда, онда мынадай мәліметтер көрсетіле отырып, тиісті өтініш берген жағдайда:

аккредиттеуді тоқтата тұрудың себебі;

аккредиттеуді тоқтата тұру мерзімі;

жасалған биржалық мәмілелер бойынша орындалмаған міндеттемелерінің болмауы туралы;

2) биржа мүлкін пайдаланғаны, ақпараттық-техникалық және клирингтік қызмет көрсеткені, сондай-ақ биржалық алым үшін белгіленген төлемдерді (екі және одан көп) төлемеген кезде;

3) тауар биржасы осы қағидалардың 12, 13 және 18-тармақтарында белгіленген және Заңда, Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде, уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілерінде және тауар биржасының ішкі құжаттарында белгіленген талаптарды тауар биржасы мүшесінің сақтамауын анықтаған жағдайда.

Тауар биржасының мүшесі қағидалардың осы тармағында белгіленген талаптарды сақтамағаны анықталған жағдайда, тауар биржасы үш жұмыс күні ішінде оған мерзімдерді көрсете отырып, аккредиттеуді тоқтата тұру туралы жазбаша түрде хабарлама жібереді.

20. Тауар биржасында аккредиттеуді қайта бастау мынадай негіздер бойынша жүзеге асырылады:

1) тауар биржасында аккредиттеу өз қалауы бойынша тоқтатыла тұрған жағдайда - тауар биржасы мүшесінің өтініші бойынша жүзеге асырылады;

2) осы қағидалардың 19-тармағында көзделген бұзушылықтарды жою туралы растайтын құжаттарды ұсыну.

21. Тауар биржасында аккредиттеуді тоқтату мынадай негіздер бойынша жүзеге асырылады:

1) тауар биржасының мүшесі тиісті өтінішті ұсына отырып, онда мынадай мәліметтерді көрсете отырып, шешім қабылдаған жағдайда:

аккредиттеуді тоқтату себебі;

жасалған биржалық мәмілелер бойынша барлық міндеттемелерді оның орындауы туралы;

2) өз қалауы бойынша өтінішті қоспағанда, тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұру үшін негіз болған бұзушылықтарды жоймау;

3) тауар биржасының мүшесі таратылған жағдайда;

4) тауар биржасының мүшесіне қатысты қызметке немесе қызметтің жекелеген түрлеріне тыйым салу туралы заңды күшіне енген сот шешімінің болуы;

5) тауар биржасының мүшесі тарапынан бағалармен айла-шарғы жасау фактісі расталған жағдайда;

6) тауар биржасында аккредиттелген күннен бастап қатарынан күнтізбелік он екі ай ішінде брокерлік, дилерлік және маркет-Мейкерлік қызметті жүзеге асырған жағдайларда жүзеге асырылады.

Тауар биржасы тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұру, қайта бастау және тоқтату туралы өтініштерді өтініш қабылданған кезден бастап бес жұмыс күні ішінде қарайды. Тауар биржасының мүшесінде биржалық мәмілелер бойынша орындалмаған міндеттемелер анықталған жағдайда, тауар биржасы өтінімді қарауды ол биржалық мәмілелер бойынша барлық міндеттемелерді орындағанға дейін қабылдамайды.

22. Тауар биржасы белгілейтін тауар биржасында аккредиттеуді тоқтата тұру үшін негіз болған бұзушылықтарды жою мерзімдері отыз жұмыс күнінен аспайды.

23. Тауар биржасы мынадай жағдайларда тауар биржасындағы аккредиттеудің күшін жою туралы шешім қабылдайды:

1) тауар биржасында аккредиттелген күннен бастап қатарынан күнтізбелік он екі ай ішінде дилердің, маркет-мейкердің қызметі жүзеге асырылмаған;

2) тауар биржасында брокер, дилер, маркет-мейкер қызметін жүзеге асыруды ерікті түрде тоқтату туралы шешім қабылдау;

3) лицензияның қолданылуы тоқтатыла тұрған, брокер лицензиясынан айырылған (қайтарып алынған).

Ескерту. 23-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

3-тарау. Индустриялық сертификаты бар дилерлерді аккредиттеу, олардың аккредиттелуін тоқтата тұру және тоқтату шарттары мен тәртібі

Ескерту. 3-тарау алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

4-тарау. Маркет-мейкерлер қызметінің шарттары мен шектеулері

Ескерту. 4-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

33. Тауар биржасы мен маркет-мейкердің өзара іс-қимылы келісім, сондай-ақ тауар биржасының ішкі құжаттары негізінде жүзеге асырылады.

34. Маркет-мейкердің қызметі базалық активі биржалық тауарлар болып табылатын мерзімді келісімшарттармен биржалық сауда-саттықта ғана жүзеге асырылады.

Ескерту. 34-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

35. Маркет-мейкер биржалық сауда-саттыққа қатысады және биржалық сауда-саттықтың бағаларын, сұранысын, ұсынысын немесе көлемін қолдауды жүзеге асырады.

Ескерту. 35-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

35-1. Маркет-мейкердің биржалық сауда-саттыққа дилер ретінде кемінде үш жыл үздіксіз қатысу тәжірибесі бар.

Ескерту. Қағидалар 35-1) тармақпен толықтырылды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

36. Маркет-мейкер ағымдағы уақытта осы маркет-мейкердің ағымдағы уақытта белсенді барлық котировкаларының арасында әлеуетті контрагент үшін ең тиімді бағаға ие мерзімді келісімшартты сатып алуға/сатуға арналған ең үздік котировкаларды қолдайды.

37. Тауар биржасы маркет-мейкердің міндетті котировкалары үшін спрэдтің ең жоғары/ең аз мәні бойынша маркет-мейкердің үздік міндетті екі жақты котировкаларының ең аз көлемінің мөлшері бойынша, сауда күні ішінде ашық позициялардың ең аз мөлшері бойынша, маркет-мейкердің котировкалары қолдауға тиіс сауда сессиясының уақыт кезеңі бойынша шешім қабылдайды.

38. Маркет-мейкерлер сауда сессиясы кезінде мерзімді келісімшарттар бойынша тайм-аутты пайдаланады.

Тайм-аутты, егер сауда құралдарының ерекшеліктерінде өзгеше белгіленбесе, маркет-мейкер сауда сессиясы ішінде бірнеше рет пайдаланады, бұл ретте маркет-мейкер тайм-аут ретінде пайдаланатын жиынтық уақыт минуттарда немесе сауда сессиясының барлық ұзақтығының пайыздарында көрсетілген ерекшеліктермен белгіленеді.

5-тарау. Клиенттерді биржалық сауда-саттыққа қатысушылар ретінде тіркеу шарттары мен тәртібі

39. Клиент тауар биржасында тіркелу үшін тауар биржасының аккредиттелген мүшесі болып табылатын брокерді таңдайды, ол оның мүдделерін білдіретін болады және соңғысымен брокерлік қызметтер көрсетуге шарт жасасады.

40. Клиент биржалық сауда-саттыққа қатысушы ретінде биржалық қамтамасыз етуді енгізген жағдайда биржалық сауда-саттыққа қатысу жөнінде міндеттеме қабылдайды.

41. Брокер өз клиентін бастапқы тіркеуді жүзеге асыру үшін тауар биржасына мынадай құжаттарды ұсынады:

1) Жарғының/қағиданың көшірмесін (салыстырып тексеру үшін түпнұсқалары ұсынылмаған жағдайда нотариалды куәландырылған);;

2) заңды тұлғаны мемлекеттік тіркеу (қайта тіркеу) туралы анықтаманың көшірмесі (салыстырып тексеру үшін түпнұсқалары ұсынылмаған жағдайда нотариалды куәландырылған);;

3) қосылған құн салығы бойынша тіркеу есебіне қою туралы куәліктің көшірмесі (салыстырып тексеру үшін түпнұсқалары ұсынылмаған жағдайда нотариалды куәландырылған);;

4) мынадай ақпаратты: банк деректемелерін, заңды және пошталық мекенжайларын, байланыс телефондарын, байланысатын тұлғаны қамтуы тиіс.

"Қазақстан Республикасының Шетелдік ресми құжаттарды заңдастыру талаптарын жоятын конвенцияға қосылуы туралы" Қазақстан Республикасының Заңымен көзделген ресми құжаттарды қоспағанда, Қазақстан Республикасының резиденті емес сатушы/Сатып алушы құқықтық қабілеттілігін растау үшін Қазақстан Республикасының резиденті емес әлеуетті өнім берушінің біліктілігі туралы құжаттарды, сондай-ақ сауда тізілімінен қазақ және/немесе орыс тілдеріндегі аудармасымен нотариалды куәландырылған көшірмені ұсынады.

42. Ол жасалған биржалық мәмілелер бойынша міндеттемелерін орындамаған, сондай-ақ биржалық мәміле жасасудан жалтарған жағдайда, брокер клиентпен биржалық сауда-саттыққа қатысу жөніндегі шартты бұзады.

Клиентпен биржалық сауда-саттыққа қатысушы ретінде шартты бұзған кезде брокер тауар биржасына осы клиент бойынша ақпаратты ұсынады.

43. Брокерлік қызмет көрсетуге шарт жасасқан Клиентке келтірілген залалдар немесе брокердің заңсыз әрекеттері салдарынан үшінші тұлғаларға келтірілген мүліктік зиян Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасына сәйкес өтелуге жатады.

6-тарау. Әлеуметтік маңызы бар биржалық тауарлардың тізбесіне енгізілген тауарлар бойынша биржалық сауда-саттық жүргізу шарттары (биржалық саудаға қатысушыларға қойылатын талаптар, бір сауда сессиясындағы сауда лотының ең жоғары және ең төменгі мөлшері, баға өтінімдерінің диапазоны, өткізілетін тауардың көлемі, биржалық тауарға ақы төлеу және оны жеткізу (тиеп жөнелту) фактілерін растайтын құжаттардың болуы)

Ескерту. 6-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

44. Тауар биржасында әлеуметтік маңызы бар биржалық тауарлар тізбесіне енгізілген тауарлар бойынша биржалық сауда-саттық жүргізу шарттары осы Қағидаларда тауарларды секцияларға бөлу және әрбір секцияға жеке талаптар қою жолымен айқындалады.

Ескерту. 44-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

45. Секциялар бойынша талаптар:

- 1) бір сауда сессиясында сауда лотының ең жоғары және ең төменгі мөлшері;
- 2) тиісті тауардың биржалық саудасына қатысушыларға қойылатын талаптар;
- 3) тиісті биржалық тауармен биржалық сауда-саттықты ұйымдастыруға және өткізуге қойылатын талаптар;
- 4) баға өтінімдерінің диапазоны;
- 5) өткізілетін тауардың көлемі, биржалық тауарға ақы төлеу және жеткізу (тиеп жөнелту) фактілерін растайтын құжаттардың болуы.

Ескерту. 45-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

46. Әрбір секция бойынша қойылатын талаптар үшін осы саладағы уәкілетті мемлекеттік орган жауапты болады. Тауар биржасы өзі сауда-саттықты жүзеге асыратын секцияларға қойылатын талаптарға сәйкестігі үшін жауапты болады.

Тауар биржалары арқылы міндетті түрде өткізуге жататын биржалық тауарлармен сауда-саттық мониторингін мемлекеттік басқарудың тиісті салаларында (бағыттарында) басшылықты жүзеге асыратын мемлекеттік органдар жүргізеді.

Ескерту. 46-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

7-тарау. Биржалық сауда-саттықты жүргізу тәртібі

Ескерту. 7-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

47. Тауар биржасында мыналар жасалады:

- 1) Халықаралық іскерлік операциялармен өзара байланысты мәмілелерді қоса алғанда, спот - тауарға қатысты құқықтар мен міндеттерді өзара бере отырып жасалатын мәмілелер;
- 2) фьючерстік мәмілелер;
- 3) опциондық мәмілелер;
- 4) қойма құжаттарына қатысты құқықтар мен міндеттерді өзара берумен мәмілелер.

5) форвардтық мәмілелер.

48. Биржалық сауда-саттық қосарланған қарсы аукцион режимінде өткізіледі.

Ескерту. 48-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

49. Тауар биржасы биржалық сауда-саттықты өзі белгілеген сауда күндерінде өткізеді. Сауда күнінің, сауда сессиясының және клирингтің басталу және аяқталу уақытын тауар биржасы сауда күнінің орташа ұзақтығы кемінде бес сағатты ескере отырып белгілейді.

Түнгі уақытта (сағат 22:00-ден 06:00-ге дейін), демалыс және мереке күндері Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасына сәйкес сауда сессияларын өткізуге жол берілмейді.

Жұмыс, демалыс және мереке күндерін қоса алғанда, тауар биржасының жұмыс режимі туралы ақпарат тауар биржасының интернет-ресурсында орналастырылады.

Жұмыс режимі өзгерген жағдайда ақпарат жаңа режим енгізілген күнге дейін 7 (жеті) жұмыс күнінен кешіктірілмей орналастырылады.

Ескерту. 49-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

50. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

51. Қосарланған қарсы аукцион режимінде биржалық сауда-саттыққа жіберілген әрбір биржалық тауарға тауар биржасы осы тауарды, оның сапалық сипаттамаларын, сондай-ақ жеткізудің базалық шарттарын сәйкестендіретін сауда құралының жеке кодын береді.

Ескерту. 51-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

52. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

53. Биржалық сауда-саттық мөлшері осы Қағидалардың 13-тарауында айқындалатын биржалық қамтамасыз етуді алдын ала енгізе отырып жүргізіледі.

Ескерту. 53-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

54. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

55. Биржалық сауда-саттыққа рұқсат алған тауарды сатуға (сатып алуға) ниетті биржалық сауда-саттыққа қатысушы биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) арналған өтінімді биржаның сауда сессиясы кезінде ұсынады.

56. Биржалық сауда-саттыққа қатысушы беретін биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) арналған өтінім биржалық сауда-саттыққа қатысушының биржалық мәміле жасасуға сөзсіз келісімі болып табылады.

Биржалық сауда-саттықты өткізу кезінде өтінімде мыналар көрсетіледі:

сауда құралының (тауардың)коды;

өтінімнің бағыты: өнімді сатып алу немесе сату;

өткізілетін (сатып алынатын) тауардың саны;

тауардың бағасы (сатып алуға арналған өтінімде және сатуға арналған өтінімде көрсетіледі).

Ескерту. 56-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

57. Тауар биржасы биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінімді мынадай негіздер бойынша қабылдаудан бас тартады:

1) өтінімді дұрыс ресімдемеу;

2) өтінім берудің белгіленген мерзімдерін бұзу;

3) биржалық қамтамасыз етудің болмауы;

4) биржалық сауда-саттыққа қатысушының бұрын жасалған биржалық мәмілелер бойынша биржалық алымды төлемеуі, сондай-ақ онда тауар биржасының тауар биржасы және (немесе) клирингтік орталығы алдында берешектерінің болуы;

5) тауар биржасында өтінім берген брокердің немесе дилердің аккредиттелуін тоқтата тұру және тоқтату;

5-1) сатушы осы Қағидалардың 14-тарауының 1-параграфында көзделген талаптарды орындамаған жағдайда;

б) биржалық саудаға қатысушының бұрын жасалған биржалық мәмілелер бойынша міндеттемелерді орындамау фактісін анықтау жатады.

Ескерту. 57-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

58. Биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінімді қабылдаудан бас тартылған жағдайда, тауар биржасы сауда күні ішінде электрондық сауда жүйесі арқылы биржалық сауда-саттыққа қатысушыны бас тарту себебі туралы хабардар етеді.

59. Биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) қабылданған өтінімдер тауар биржасында тіркелуге және тауар биржасының сауда жүйесіне енгізілуге тиіс.

60. Биржалық сауда-саттықта жасалған мәміледен бас тартуға Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексінде немесе тараптардың келісімінде көзделген жағдайларда ғана жол беріледі.

Биржалық мәміледен бас тартқан жағдайда, биржалық саудаға қатысушылар тауар биржасынан олар бұрын төлеген биржалық алымды қайтаруды талап етпейді.

Мәмілелерді жарамсыз деп тану және олардың күшін жою осы қағидада көзделген негіздер бойынша жүзеге асырылады.

61. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

62. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

63. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

64. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

65. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

66. Қосарланған қарсы аукцион режиміндегі биржалық сауда-саттық мыналарды ескере отырып өткізіледі:

1) биржалық саудаға қатысушылар туралы ақпараттың құпиялылығы;

2) кросс-мәмілелер жасасуға тыйым салу;

3) биржалық мәміле жасалатын биржалық тауарға бағаны сатып алушылардың, сатушылардың ұсыныстарына бәсекелесу процесінде қалыптастыру және оны сатып алушы үшін ең жақсы баға ретінде (сатушылардан ең төмен баға) немесе сатушы үшін ең жақсы баға ретінде (сатып алушылардан ең жоғары баға) айқындау;

4) енгізілген биржалық қамтамасыз ету.

Ескерту. 66-тармаққа өзгеріс енгізілді - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

67. Тауар биржаларына биржалық тауарлар мен әлеуметтік маңызы бар биржалық тауарлар тізбесіне енгізілмеген тауарлармен биржалық сауда-саттықты ұйымдастыруға жол берілмейді.

Әлеуметтік маңызы бар биржалық тауарлармен биржалық сауда-саттықты Заңның 6-бабы 1-тармағының екінші бөлігіне сәйкес конкурс негізінде Қазақстан Республикасының Үкіметі айқындаған тауар биржалары жүзеге асырады.

Ескерту. 67-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

68. Қосарланған қарсы аукцион режимінде биржалық сауда-саттыққа қатысатын брокер онда бір және одан да көп клиенттерді ұсынады.

Бұл ретте брокер бір мезгілде сатушы мен сатып алушының мүдделерін ұсынбайды.

Ескерту. 68-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

69. Қосарланған қарсы аукцион режимінде саудаланатын тауарлар бойынша тауар биржасы өзінің ішкі құжаттарымен тауардың ерекшелігін бекітеді, ол мыналарды көздейді:

1) сауда атауы, сауда құралының (тауардың) коды және оның сапалық сипаттамалары;

2) тауарды беру және оған ақы төлеу шарттары;

3) лоттың мөлшері, сондай-ақ қажет болған жағдайда тауардың ең аз жеткізу партиясы және (немесе) тауарды орау тәсілі;

4) тауар жеткізілімін растайтын құжаттардың тізбесі;

5) тауарды жеткізу кезінде жол берілетін толеранс;

6) тауар жеткізілімі шартының негіздемелік нысанының болуы.

70. Қосарланған қарсы аукцион режиміндегі биржалық сауда-саттықтар тауар биржасының сауда жүйесімен сатып алуға және сатуға арналған өтінімдерді үздіксіз автоматты салыстыру тәртібімен сауда сессиясы ішінде өткізіледі, ол бойынша берілетін әрбір өтінім өтінімдердің тізілімін (кезегін) құрайтын тауардың саны мен бағасы бойынша қарсы өтінімдермен сәйкестікке тексеріледі.

Берілетін өтінімнің параметрлері қарсы өтінімдердің параметрлерімен сәйкес келген кезде биржалық мәміле жасалады.

Электрондық сауда жүйесінде жүргізілген және осы тармақта көзделген шарттарға сәйкес келмейтін сауда-саттықтар жарамсыз деп танылады және тауар биржасы оларды жоюға тиіс.

71. Өтінімдердің тізілімін (кезегін) тауар биржасының сауда жүйесі мынадай автоматты режимде қалыптастырады:

1) берілген уақытына қарамастан, ең жақсы бағалармен (сатып алушыдан ең жоғары бағалармен (сатып алушы бойынша) – сатып алуға өтінімдер кезегінде және сатушыдан ең төмен бағалармен (өсу бойынша) – сатуға өтінімдер кезегінде) бірінші кезекте өтінімдер орналастырылады; бұл ретте, өтінімде көрсетілген өткізілетін (сатып алынатын) тауардың саны (өтінім көлемі) оның басымдығына (бірінші кезегіне) әсер етпейді;

2) қарсы өтінімдер олардың кезектегі орны мен бағасына сәйкес қанағаттандырылады – алдымен кезекте бірінші болып айқындалған өтінімдер қанағаттандырылады;

3) өтінімдер бағасы тең болған кезде бұрын берілген өтінім кейінірек берілген өтінімге қарағанда бірінші кезектегі тәртіппен қанағаттандырылады;

4) мәміле әрқашан бірінші кезектегі өтінімдер кезегіндегі өтінімнің бағасы бойынша жасалады;

5) егер мәміле жасасу кезінде өтінім ішінара қанағаттандырылса, онда оның қалған (орындалмаған) бөлігі Үлгілік қағидалардың осы тармағында айқындалған жалпы тәртіппен қанағаттандырылуға жататын жеке өтінім ретінде қаралады;

6) биржалық мәміле жасасу қанағаттандырылатын өтінімдер берген қатысушылардың қосымша келісімін талап етпейді.

72. Қосарланған қарсы аукцион режимінде өткізілетін сауда сессиясы барысында биржалық сауда-саттыққа қатысушылар биржалық қамтамасыз етудің жеткілікті мөлшері болған кезде тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдердің шектеусіз санын береді. Бұл ретте биржалық сауда-саттыққа қатысушы берген кез келген өтінімді мәміле жасалған кезге дейін шешіп алуға жол беріледі.

73. Қосарланған қарсы аукцион режимінде өткізілетін сауда сессиясы аяқталғаннан кейін тауарды сатып алуға (сатуға) барлық қанағаттандырылмаған өтінімдер тауар биржасының сауда жүйесімен жойылады не егер соңғысы өтінімде көзделген болса, келесі сауда күніне ауыстырылады.

74. Тауар биржасының сауда жүйесіндегі Қосарланған қарсы аукционның негізгі базалық сипаттамалары.

1) сауда-саттыққа қатысушылардың сатып алуға да, сатуға да қойған барлық өтінімдері туралы онлайн режимінде ақпараттың болуы. Бұл ретте сауда жүйесі барлық құралдар бойынша сауда-саттық барысы туралы ақпараттың болуына мүмкіндік береді;

2) сауда-саттық барысы көрсетілетін сауда жүйесінен шықпай, сауда-саттыққа қатысушы жіберілген құралдардың кез келгені бойынша сатып алуға немесе сатуға өтінімдер қою (редакциялау) мүмкіндігі. Нақты уақыт режимінде ұсынылған (редакцияланған) өтінім нақты сауда құралы бойынша сауда жүйесінде көрсетіледі;

3) сауда-саттық барысында қатысушылар өздерінің есеп айырысу-клиринг жүйесіндегі шоттарында биржалық қамтамасыз етудің жеткілікті саны болған жағдайда өтінімдердің шектеусіз санын береді;

4) сауда жүйесі қатысушыны биржалық қамтамасыз етудің жеткіліктілігін бақылайды. Тауар биржасы белгілеген биржалық қамтамасыз ету мөлшеріне сәйкес әрбір қойылған өтінім мен жасалған мәмілеге арналған сауда-саттық барысында ақша қаражаты бұғатталады. Қатысушы өтінімді тек бос ақша қаражаты (өтінім немесе мәміле бойынша бұғатталмаған ақша қаражаты) мөлшерінде ғана ұсынады.;

5) бұғатталған биржалық қамтамасыз етудің мөлшері Қазақстан Республикасының Тауар биржалары туралы заңнамасында көзделген тәртіппен айқындалады;

6) сауда жүйесінде биржалық қамтамасыз ету құралдарын бақылау мүмкіндігі бар (бос және бұғатталған қаражат туралы ақпарат);

7) мәміле жасау мынадай алгоритм бойынша жүзеге асырылады:

әрбір берілетін өтінім жүйеге берілген қарсы өтінімдердің сәйкестігіне тексеріледі;

берілетін өтінімнің параметрлері бастапқы өтінімдердің параметрлерімен қиылысқан кезде мәмілелер жасалады;

бағалар тең болған кезде бұрын берілген өтінім кейінірек берілген өтінімге қарағанда ертерек қанағаттандырылады;

мәміле әрқашан қарсы өтінімдердің кезегіндегі ең жақсы өтінімнің бағасымен жасалады.

8) өтінімдердің ішінара орындау мүмкіндігі бар (мәміле тауардың жарияланған бөлігіне жасалады), бұл ретте оның орындалмаған бөлігін сауда-саттыққа қатысушы оны акцептегенге дейін кез келген уақытта алып тастайды;

9) сауда жүйесінде әрбір мәміленің негізгі параметрлері: бірегей нөмірі, жасалған күні мен уақыты, тауардың атауы не коды, бағасы, көлемі, контрагенттер және өзге де Параметрлер көрсетіле отырып, сауда-саттық барысында жасалған барлық мәмілелер туралы ақпарат болады;

10) баға қадамына және кросс-мәмілелер жасасуға жол берілмейді;

11) мәмілелер үздіксіз жасалады және сауда-саттыққа қатысушылар тарапынан қосымша іс-қимылдарды талап етпейді.

8-тарау. Биржалық сауда-саттықта тауарлармен жасалған мәмілелер бойынша есеп айырысуды жүзеге асыру тәртібі

75. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (01.01.2026 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

75-1. Биржалық сауда-саттықта жасалған биржалық мәмілелер бойынша есеп айырысулар тауар биржасының клирингтік орталығы арқылы және сатып алушылар мен сатушылардың ақшалай міндеттемелері бойынша есеп айырысу ұйымы арқылы жүзеге асырылады.

Ескерту. 8-тарау 75-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (01.01.2026 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен; жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 30.03.2026 № 150-нқ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

76. Алып тасталды – ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (01.01.2026 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

77. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

78. Алып тасталды – ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (01.01.2026 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

79. Биржалық мәмілелерге клирингтік қызмет көрсету Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің міндетін атқарушының 2015 жылғы 25 қарашадағы № 729 бұйрығымен бекітілген (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 12605 болып тіркелген) биржалық мәмілелер бойынша клирингтік қызметті жүзеге асыру қағидаларына сәйкес жүзеге асырылады.

80. "Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 8 - бабының 26) тармақшасына сәйкес сауда-саттықты өткізу күніне Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі белгілеген ресми бағам бойынша Қазақстан

Республикасының ұлттық валютасы-теңге биржалық сауда-саттықта жасалған биржалық тауарлармен мәмілелер бойынша есеп айырысуларды жүзеге асыру үшін валюта болып табылады.

9-тарау. Биржалық сауда-саттыққа қатысу процесінде автоматтандырылған алгоритмдерді қолдану шарттары мен тәртібі

81. Тауар биржасының мүшелеріне өтінімдер беру және мәмілелер жасасу үшін тауар биржасының электрондық сауда жүйесіне жүгіну жылдамдығы секундына екі және одан да көп өтінішті құрайтын автоматтандырылған жеделдетіп өңдеу және деректерді беру технологияларын және сыртқы бағдарламалық-техникалық жүйелерді пайдалануға жол берілмейді.

Осындай технологияларды пайдалана отырып жасалған мәмілелер елеусіз деп танылады және тауар биржасының күшін жоюға жатады.

Ескерту. 81-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

82. Өтінімдерді жинаудың, оларды тауар биржасының электрондық сауда жүйесіне енгізуге және жіберуге дайындаудың, сондай-ақ тауар биржасы мүшелері тарапынан оны пайдалана отырып жасалатын барлық іс-әрекеттерді бақылауды қамтамасыз ететін режимде жұмыс істейтін сауда жүйесінен ақпарат алудың және өндеудің автоматтандырылған бағдарламалық-техникалық құралдары міндетті түрде тауар биржасының шешімімен сертификатталады.

Сауда-саттыққа қатысушылар тауар биржасы сертификаттамаған осындай бағдарламалық-техникалық құралдарды пайдалана отырып жасасқан мәмілелер жарамсыз деп танылады және тауар биржасы оларды жоюға тиіс.

Тауар биржасы жойған мәмілелер бойынша биржалық тауарлар келесі және (немесе) қосымша сауда сессиясы шеңберінде сауда-саттыққа қайта қойылады.

Ескерту. 82-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

82-1. Биржалық мәмілелер жойылған жағдайда тауар биржасы күшін жою туралы шешім қабылданған сол жұмыс күні тауар биржасының интернет-ресурсында сауда-саттыққа қатысушылардың көлемін, атауын көрсете отырып, күші жойылған мәмілелер туралы ақпаратты орналастырады.

Жойылған көлемдерді биржалық сауда-саттыққа қайта қоюға тауар биржасының интернет-ресурсында қайталама сауда-саттық туралы ақпарат биржалық сауда-саттық өткізілетін күнге дейін бір жұмыс күнінен кешіктірілмей орналастырылған жағдайда жол беріледі.

Ескерту. 9-тарау 82-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін

күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

83. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

10-тарау. Өзін-өзі реттейтін ұйымдармен өзара іс-қимыл тәртібі

84. Тауар биржалары мен өзін-өзі реттейтін ұйымдар арасындағы өзара іс-қимылды ұйымдастыру мақсатында келісім немесе меморандум жасасуға жол береді.

85. Тауар биржаларының өзін-өзі реттейтін ұйымдармен өзара іс-қимылы мынадай жолдармен жүзеге асырылады:

- 1) ақпарат алмасу;
- 2) өзара көмек көрсету және өз мүдделерін қорғау;
- 3) тауар биржалары, брокерлер мен дилерлер қызметкерлерінің біліктілігін арттыру және қайта даярлау курстарын өткізу;
- 4) консультациялық көмекті жүзеге асыру;
- 5) өз қызметін жүзеге асыру кезінде туындайтын мәселелер бойынша бірлескен шешімдер қабылдау.

86 Тауар биржалары мен өзін-өзі реттейтін ұйымдар арасындағы ақпараттық өзара іс-қимыл электрондық түрде жүзеге асырылады.

87. Құжаттарды және (немесе) мәліметтерді қағаз жеткізгіште ұсыну (жіберу) арқылы құжаттар және (немесе) мәліметтер алмасу электрондық түрде құжаттар және (немесе) мәліметтер алмасудың техникалық мүмкіндігі болмаған жағдайда жүзеге асырылады.

11-тарау. Мерзімді келісімшарттардың биржалық сауда-саттығын жүргізу тәртібі

88. Мерзімді келісімшарттармен биржалық сауда-саттықты ұйымдастыруды және өткізуді регламенттейтін тауар биржасының ішкі құжаттарына сәйкес жүргізіледі.

Ескерту. 88-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

89. Биржалық сауда-саттықтың мәні ретінде пайдаланылатын мерзімді келісімшарттардың стандартты талаптары олардың тауар биржасы бекітетін ерекшеліктерімен айқындалады.

Ескерту. 89-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

12 тарау. Тоқтата тұру шарттары мен тәртібі және тауар биржасындағы биржалық сауда-саттықты қайта бастау туралы

90. Биржалық сауданы ұйымдастыруға байланысты қызметтер көрсетуді жалғастыруға мүмкіндік бермейтін тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде

техникалық іркілістер туындаған жағдайларда, тауар биржасы техникалық іркіліс фактісі мен уақытын техникалық іркілістер журналында құжаттап тіркейді, қызметтер көрсетуді тоқтата тұрады және тауар биржасының электрондық сауда жүйесіне бағытталған шараларды дереу қабылдайды.:

1) Техникалық іркіліске әкеп соққан себептерді анықтау және жою;

2) ақаулықтың техникалық салдарын жою;

3) тауар биржасының сауда жүйесіндегі ақпараттың толық сақталуын қамтамасыз ету және техникалық іркіліс нәтижесінде жоғалған ақпаратты қалпына келтіру болып табылады.

91. Тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде іркіліс анықталған кезде тауар биржасы сауда-саттықты уақытша тоқтата тұру туралы шешім қабылдайды, бұл туралы биржалық сауда-саттыққа қатысушылар тауар биржасының электрондық сауда жүйесін пайдалана отырып немесе басқа да қолжетімді тәсілмен хабардар етіледі.

92. Тауар биржасының сауда жүйесінің жұмыс қабілеттілігі қалпына келтірілгеннен кейін сауда-саттық қайта басталады.

93. Егер тауар биржасының сауда жүйесінің жұмыс қабілеттілігін қалпына келтіру мүмкін болмаса, тауар биржасы сауда-саттықты мерзімінен бұрын тоқтату туралы шешім қабылдайды.

94. Шешім тауар биржасының электрондық сауда жүйесін пайдалана отырып немесе басқа да қолжетімді тәсілмен биржалық сауда-саттыққа барлық қатысушылардың назарына жеткізіледі.

13-тарау. Биржалық қамтамасыз ету мөлшерін айқындау тәртібі

95. Биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін биржалық қамтамасыз етудің мөлшерін тауар биржасы осы Қағидаларға сәйкес биржалық қамтамасыз етудің мөлшері көзделген секцияларды қоспағанда, секцияның түріне қарай сауда-саттыққа қатысушы жоспарлаған биржалық мәміле сомасына проценттік қатынаста белгілейді және 3 проценттен аспайды.

Биржалық саудаға қатысушы 30 күнтізбелік күн ішінде биржалық мәміле бойынша өз міндеттемелерін орындамаған жағдайда, ол енгізген биржалық қамтамасыз етуді тауар биржасының клирингтік орталығы зардап шеккен тараптың пайдасына 5 жұмыс күні ішінде аударуға тиіс.

Ескерту. 95-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

96. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

14 тарау. Биржалық және биржадан тыс мәмілелерді есепке алу және тіркеу тәртібі

Ескерту. 14-тараудың тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Параграф 1. Биржадан тыс мәмілелерді тіркеу

Ескерту. 14-тараудың 1-параграфының тақырыбы жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

97. Биржадан тыс мәмілені тіркеуді тауарға меншік құқығының одан басқа тұлғаға ауысуын көздейтін мәміле жасасқан биржалық тауарды сатушы жүзеге асырады.

Биржадан тыс мәмілені тіркеу:

- 1) дербес-оны дилер ретінде аккредиттеу болған және өтініш берушіде брокермен жасалған брокерлік қызмет көрсету шарты болмаған кезде;
- 2) брокер арқылы – өтініш берушіде брокермен жасалған брокерлік қызмет көрсету шарты болған кезде жүзеге асырылады.

Тауар биржасында биржадан тыс мәмілені тіркеу сатушы үшін қандай да бір шығындарға әкеп соқпайды және оны тауар биржасы тегін жүргізеді.

Сатушы биржалық тауарлармен сауданың жекелеген секцияларының ережелерін ескере отырып, биржадан тыс мәмілелерді тауар биржасында тіркеуді қамтамасыз етеді

Ескерту. 97-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

98. Ұзақ мерзімді келісімшарттық келісімдер шеңберіндегі біржолғы шарттар және (немесе) жекелеген келісімдер биржадан тыс мәмілелерді тіркеу объектісі болып табылады.

99. Тауар биржасында биржадан тыс мәмілені тіркеу биржадан тыс мәміле жасалған күннен бастап он жұмыс күнінен кешіктірілмей жүзеге асырылады.

Биржадан тыс мәмілені тіркеу биржалық мәміле емес.

Егер биржадан тыс мәміле жасасқан сатушы осы мәмілені тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде тіркемеген болса, тауар биржасы осы Қағидалардың 57-тармағына сәйкес биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінімді қабылдаудан бас тартады. Көрсетілген жағдайда тауар биржасы биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінімді қабылдаудан бас тартылған күннен бастап бір жұмыс күні ішінде бас тарту себептерін көрсете отырып, жазбаша хабарлама жібереді.

Сатушы биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінімді қабылдаудан бас тарту туралы хабарламаны алған күннен бастап үш жұмыс күні ішінде хабарламада

көрсетілген бұзушылықтарды жояды және тауар биржасына осы тараудың талаптарына сәйкес биржадан тыс мәмілені тіркеу үшін қажетті мәліметтерді береді.

Ескерту. 99-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

100. Биржадан тыс мәмілелер кезекті күнтізбелік айлар бөлінісінде тауар биржасының сауда жүйесінде тіркеледі.

Биржадан тыс мәмілені нақты күнтізбелік айға жатқызу тәртібі шартты орындаудың соңғы күнін айқындау жолымен не тауар жеткізудің жоспарланған кезеңін негізге ала отырып жүзеге асырылады.

Егер биржадан тыс мәміле екі немесе одан да көп ай ішінде жеткізуді көздесе, онда күнтізбелік ай мәміленің жалпы мөлшерінен ең үлкен жеткізу көлемімен анықталады.

Бұл ретте тауар биржасының сауда жүйесінде биржадан тыс мәмілелерді тіркеу деректерді автоматтандырылған беру жолымен жүзеге асырылады.

101. Биржадан тыс мәміле бойынша оны тауар биржасында тіркеу үшін мәліметтер мыналарды қамтиды:

- 1) сатушы мен сатып алушының толық атауы;
- 2) сатушы мен сатып алушының бизнес-сәйкестендіру нөмірі/ жеке сәйкестендіру нөмірі;
- 3) сатушы мен сатып алушының байланыстары;
- 4) сатушы мен сатып алушының заңды және пошталық мекенжайы;
- 5) биржадан тыс мәміленің нөмірі мен жасалған күні;
- 6) тауардың атауы;
- 7) тауардың саны (тонна);
- 8) тауар бірлігінің бағасы (тонна);
- 9) биржадан тыс мәміленің жалпы сомасы;
- 10) Төлем шарттары;
- 11) жеткізу базисі (Инкотермс);
- 12) тауардың сапалық / техникалық сипаттамалары.

Есептіліктің хронологиясын, оның тарихи құндылығын және өзектілігін сақтау мақсатында тауар биржасында тіркелген биржадан тыс мәмілені түзетуге және алып тастауға жол берілмейді.

Тауар биржасы алынған ақпаратты биржадан тыс мәміленің екі тарапынан алдын ала келісім алу шартымен қоспағанда, үшінші тұлғаларға бермейді.

102. Тізілімді тауар биржасы электрондық нысанда жүргізеді.

Биржадан тыс мәмілелер тізілімі мыналарды қамтиды:

тауар биржасының сауда жүйесі берген биржадан тыс мәміленің сәйкестендіру нөмірі;

биржадан тыс мәмілені тауар биржасының сауда жүйесінде тіркеу күні мен уақыты;

өтініш берушінің (сатушының) биржадан тыс мәміле коды;
мәміле мәні болып табылатын тауардың коды және атауы;
биржадан тыс мәміленің жалпы сомасы;
биржадан тыс мәміленің жалпы физикалық көлемі (тонна)
тауардың бір бірлігінің бағасы (теңгемен);
биржадан тыс мәміленің нөмірі және жасалған күні;
жеткізу шарттары;
жеткізу базисі (Инкотермс);
Төлем шарттары.

103. Әрбір биржалық тауар үшін тауар биржасы биржадан тыс индикаторды есептейді.

Биржадан тыс индикатор биржалық тауардың тиісті өндірушісінің жеткізу базасында және нақты күнтізбелік айда биржалық тауардың тиісті түрінің ағымдағы жасалатын биржадан тыс мәмілелерінің орташа арифметикалық мәні деңгейінде есептеледі.

Ескерту. 103-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

104. Биржадан тыс индикаторлар биржадан тыс тіркеу жүргізілетін тауар биржасындағы тиісті нарықтың биржалық индикаторларының құрылымына сәйкес келеді.

105. Биржадан тыс индикаторларды қолдану тікелей келісімшарттар бағасының өзгеру серпінін бағалау үшін өзара әр түрлі уақыт кезеңдерінде қалыптастырылған биржадан тыс индикаторлардың мәндерін салыстыру не ұқсас уақыт кезеңіндегі тиісті сауда құралының биржалық индикаторларымен биржадан тыс индикаторлардың мәндерін салыстыру жолымен жүргізіледі.

Биржалық тауармен жасалған биржадан тыс мәмілелерге талдау және мониторинг жүргізу кезінде биржадан тыс индикаторларды қолдануды тауар биржасы дербес жүргізеді.

Ескерту. 105-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

106. Биржалық сауда-саттық барысында жасалған мәміле бойынша тауар биржасының сауда жүйесі бірегей нөмір бере отырып, биржалық мәміле бойынша есепті (бұдан әрі – биржалық мәміле бойынша есеп) автоматты түрде жасайды және мынадай мәліметтерді қамтиды:

1) биржалық сауда-саттыққа қатысушының атауы және оның бірегей биржалық сәйкестендіргіші (биржалық сауда-саттыққа қатысушыға берілген жеке код);

2) Форматта мәміле жасалған күн мен уақыт – жыл, ай, күн, сағат, минут, секунд (кемінде 0,1 секундқа дейінгі дәлдікпен);

3) стандартталған тауардың атауы және (немесе) коды;

4) тауар бірлігі үшін баға;

5) тауар саны;

б) мәміленің жалпы сомасы.

107. Биржалық мәміле бойынша Есеп сауда сессиясы мен клиринг аяқталғаннан кейін бірден тауар биржасының уәкілетті қызметкерінің электрондық цифрлық қолтаңбасымен міндетті түрде қол қоя отырып, тауар биржасының электрондық құжат айналымы жүйесінде мәміле жасасқан брокерге немесе дилерге ұсынылады.

Брокер биржалық мәміле бойынша есепті алғаннан кейін оны өз клиентіне ұсынады

Биржалық мәміле негізінде жасалған шартта биржалық мәміле бойынша есепке ұқсас мәміле талаптары қамтылады.

108. Сауда-саттыққа қатысушының талабы бойынша тауар биржасы биржалық мәміле жөніндегі электрондық есепке қосымша сауда-саттыққа қатысушыға Биржаның уәкілетті қызметкері қол қойған биржалық мәміле жөніндегі қағаз есепті ұсынады.

109. Сауда күнінің қорытындылары бойынша биржалық сауда-саттыққа қатысушыға әрбір биржалық мәміле бойынша жеке есептерді ұсынбай, сауда сессиясы ішінде өзі жасаған барлық биржалық мәмілелер бойынша жиынтық есепті ұсынуға жол беріледі.

110. Биржалық сауда-саттықтардың қорытындылары бойынша сауда жүйесінде тауар биржасы сауда күнінде жасалған биржалық сауда-саттыққа қатысушылардың биржалық мәмілелерінің жиынтық тізілімін қалыптастырады.

111. Брокерлер жасалатын биржалық мәмілелердің есебін әрбір клиент бойынша жеке жүргізеді және осы мәмілелер туралы мәліметтерді мәміле жасалған күннен бастап бес жыл бойы сақтайды.

112. Алып тасталды – ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (01.01.2026 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

113. Тауар биржасы биржалық сауда саласындағы қызметпен айналысуды тоқтатқан кезге дейін жасалған барлық биржалық мәмілелер бойынша мәліметтердің сақталуын қамтамасыз етеді.

15-тарау. Биржалық алым мөлшерін қалыптастыру және өтінімдерді қамтамасыз ету тәртібі

114. Тауар биржасы биржалық сауда-саттықты ұйымдастырғаны және өткізгені үшін жасалған биржалық мәміле сомасының пайызымен есептелетін биржалық алым алады. Биржалық алым мөлшерін тауар биржасы айқындайды.

Биржалық алымды мәмілеге қатысушылардың екеуі де оны жасау фактісі бойынша ғана төлейді.

115. Егер тарифтер биржалық алымның жеңілдікті мөлшерін, сондай-ақ сауданың сауда секцияларында сауданы ұйымдастыру жөніндегі қызметтер үшін осы қағидалармен реттелмеген және қосымша регламенттеуді талап ететін ай сайынғы төлемдерді көздеген жағдайда, тауар биржасы тиісті ішкі құжаттарды бекітеді.

116. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

117. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

118. Бұрын жасалған биржалық мәмілелер бойынша биржалық алымды төлемеу биржалық тауарды келесі сауда сессиясына сатып алуға және/немесе сатуға арналған өтінімді қабылдаудан бас тарту үшін негіз болып табылады.

16-тарау. Биржалық саудаға қатысушыларды санаттау арқылы олардың қаржылық орнықтылығын айқындау шарттары

119. Тауар биржасының дилерлері үшін оларды қаржылық тұрақты деп тану жөніндегі талаптар сауда-саттыққа қатысушыларды және оларға қойылатын талаптарды жіктеу жолымен сауданың тиісті сауда секцияларында тауар биржасы айқындайтын мөлшерде белгіленеді.

Тауар биржасының мүшесі, егер ол тауар биржасында айқындалатын мөлшерде жарғылық және (немесе) меншікті капиталдың болуы жөніндегі талаптарға сәйкес келсе, брокер ретінде қаржылық орнықты деп танылады.

Ескерту. 119-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

120. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

121. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

122. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

17-тарау. Биржалық төреліктің қызметін қалыптастыру және ұйымдастыру тәртібі, сондай-ақ биржалық тауарлармен биржалық мәмілелер жасасуға байланысты дауларды шешу тетіктері

123. Биржалық мәмілелер жасасуға байланысты дауларды шешу үшін Биржа әділет органдарында мемлекеттік тіркелгеннен кейін күнтізбелік отыз күн ішінде тұрақты жұмыс істейтін биржалық төрелік құрады. Биржалық төреліктің қызметі "Төрелік туралы" Қазақстан Республикасының Заңымен реттеледі.

124. Биржалық мәмілелер жасасуға байланысты дауларды шешу үшін биржалық төрелікті биржа тұрақты жұмыс істейтін төрелік ретінде құрады. Тұрақты жұмыс

істейтін биржалық төрелікті құру үшін Биржа регламентті, төрелікте қызметті жүзеге асыратын төрешілердің тізімін бекітеді.

125. Тұрақты жұмыс істейтін биржалық төрелік дауларды Қазақстан Республикасының Конституциясына, Заңдарына және өзге де нормативтік құқықтық актілеріне сәйкес қарайды.

126. Тұрақты жұмыс істейтін биржалық төрелік шарттың талаптарына сәйкес және іскерлік айналымның дәстүрлерін ескере отырып шешім қабылдайды.

127. Даулы қатынастарды реттейтін құқық нормалары болмаған жағдайда, тұрақты жұмыс істейтін биржалық төрелік ұқсас құқықтық қатынастарды реттейтін құқық нормаларын қолданады, ал мұндай нормалар болмаған кезде дауды заңдардың жалпы бастаулары мен мағынасын негізге ала отырып шешеді.

128. Биржалық мәміле тараптары арасында жасалған төрелік келісім, яғни туындаған немесе туындауы мүмкін дауды тұрақты жұмыс істейтін биржалық төреліктің қарауына беру туралы Тараптардың жазбаша келісімі болған кезде дауды тұрақты жұмыс істейтін биржалық төреліктің қарауына беруге жол беріледі.

18-тарау. Тауар биржасы мүшелерінің биржалық мәміленің заңдылығын қамтамасыз ету тәртібі

129. Биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) өтінім беретін және (немесе) биржалық сауда-саттыққа қатысатын тауар биржасының мүшелері тауар биржасы белгілеген тәртіппен оқудан өтеді.

Клиенттермен және (немесе) олардың өкілдерімен және (немесе) клиенттермен үлестес үшінші тұлғалармен өзара іс-қимыл жасау кезінде, брокер:

1) биржалық мәміле жасау кезінде клиенттердің нарықтық мінез-құлқын өзгерту мақсатында оларға тікелей немесе жанама қысым жасамайды;

2) биржалық сауда-саттықта олардың орындалуын көздемейтін баға өтінімдерін қасақана жоғарылату (кеміту) мақсатында шарттар жасаспайды (өтінімдер беруге, кері қайтарып алуға);

3) екі және одан да көп клиенттер арасында өткізілетін биржалық тауарлардың баға белгіленуіне әсер ететін бағаларды белгілеу не ұстап тұру мәселелері бойынша келісімдер (келіссөздерге кіру) жасаспайды;

4) басқа клиентке мүліктік және өзге де зиян келтіруге әкеп соғатын қандай да бір сайланбалы клиентке артықшылық беруге жол бермейді;

5) биржалық сауда-саттықтардың бәсекелестігін төмендетуге бағытталған биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін басқа брокерлермен және (немесе) дилерлермен үлестес болуды пайдаланбайды.

Тауар биржасының аккредиттелген мүшелері биржалық мәміленің заңдылығын қамтамасыз ету шеңберінде мынадай шаралар қабылдайды:

осы қағидада, заңда, уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілерінде, тауар биржасының ішкі құжаттарында белгіленген талаптарды сақтайды;

тауар биржасына аккредиттеу үшін ұсынылған құжаттар мен мәліметтерге енгізілген барлық өзгерістер туралы ақпаратты осындай өзгерістер енгізілген күннен бастап бір жұмыс күні ішінде электрондық құжат нысанында тиісті хабарлама және (немесе) растайтын құжаттар болған кезде жіберу арқылы ұсынады;

тауар биржасының биржалық сауда-саттыққа жіберу, биржалық сауда-саттықты өткізу, биржалық мәмілелерді тіркеу және орындау мәселелері бойынша шешімдерін орындайды;

тауар биржасының мүшесі ретіндегі қызметке байланысты құжаттарды, оның ішінде биржалық мәмілелерді жасауға және орындауға қатысты құжаттарды тіркейді, есепке алады және сақтайды;

тауар биржасына оның сұрау салуы бойынша тауар биржасының мүшесі ретіндегі қызметке қатысты құжаттарды ұсынады;

биржалық алымдарды, сондай-ақ тауар биржасы мен клирингтік ұйым алатын өзге де төлемдер мен алымдарды төлеуді жүргізеді;

белгіленген тәртіппен тауар биржасына жасалған биржалық мәмілелер бойынша міндеттемелердің орындалуы туралы ақпарат береді;

жасалған биржалық мәмілелер бойынша өз міндеттемелерін орындайды;

клиенттің биржалық мәміле бойынша міндеттемелерді орындауын қамтамасыз етеді

130. Тауар биржасы биржалық мәміленің заңдылығын қамтамасыз ету шеңберінде бағаларды айла-шарғы жасау фактісін анықтау және шектеу үшін мынадай шаралар қабылдайды:

1) тиісті биржалық тауарлар бағасының ауытқу шекарасын белгілейді;

2) тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде орналастырылатын биржалық тауарды сатып алуға, сатуға арналған өтінімдерге бақылауды жүзеге асырады;

3) жасалған биржалық мәмілелер бойынша биржалық тауарлар бағаларының мониторингін жүзеге асырады;

4) алдыңғы сауда-саттық нәтижесінде қалыптасқан бағаларды негізге ала отырып, бір сауда күні шеңберінде нақты биржалық тауарға бағалар деңгейлерін талдауды жүзеге асырады;

5) биржалық сауда-саттыққа қатысушылардан биржалық сауда-саттыққа тікелей немесе жанама қатысты құжаттар мен мәліметтерді сұратады;;

6) алдыңғы сауда-саттық нәтижесінде қалыптасқан бағаларды негізге ала отырып, бір сауда күні шеңберінде нақты биржалық тауарға бағалар деңгейлерінің ең төменгі және ең жоғарғы шектерінен асу мониторингін жүзеге асырады.

Бағалық айла-шарғы жасау фактісі анықталған кезде тауар биржасы биржалық сауда-саттықты тоқтата тұрады, бұл туралы тауар биржасының мүшесіне, уәкілетті

және монополияға қарсы органдарға тауар биржасының электрондық сауда жүйесін пайдалана отырып немесе басқа да қолжетімді тәсілмен хабарлайды.

19-тарау. Биржалық сауда бойынша құжаттарды қабылдау (бекіту) тәртібі

131. Тауар биржасы мынадай ішкі құжаттарды әзірлейді және бекітеді:

- 1) биржалық тауарды сатуға (сатып алуға) арналған өтінімнің нысаны мен мазмұны;
- 2) тұрақты жұмыс істейтін биржалық төреліктің регламенті және төрешілер тізілімі;
- 3) биржалық сауданы ұйымдастыру бойынша қызметтер көрсету туралы үлгі шарттың нысаны;
- 4) тауар биржасы көрсететін қызметтер үшін тарифтер;
- 5) биржалық сауда-саттыққа жіберілген тауардың ерекшелігі және жеткізу шартының стандартты нысаны;
- 6) биржалық сауда-саттыққа жіберілген тауарлардың сауда құралының кодтарын беру тәртібі;
- 7) Қазақстан Республикасы Заңының 11-бабында көзделген тәртіппен ішкі бақылау қағидалары және оны жүзеге асыру бағдарламалары "Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға), терроризмді қаржыландыруға және жаппай қырып-жою қаруын таратуды қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы";
- 8) брокерлік (дилерлік) әдеп кодексі;
- 9) тауар биржасының қызметін жүзеге асыру үшін қажетті, осы қағидаларда белгіленген ішкі құжаттар;
- 10) Сыбайлас жемқорлықтың алдын алу жөніндегі үлгілік стандарттар;
- 11) биржалық сауданы бұзушылардың тізбесін қалыптастыру қағидаларын қамтуға тиіс.

Ескерту. 131-тармаққа өзгерістер енгізілді - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі); 27.11.2025 № 335-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрықтарымен.

132. Тауар биржасына регламенттейтін құжаттарды қабылдауға (бекітуге) жол беріледі:

- 1) тауар биржасының сауда жүйесін пайдалану;
- 2) биржалық сауда-саттық арқылы өткізілетін биржалық тауардың сапасына биржалық сауда-саттыққа қатысушының талап етуі бойынша сараптама ұйымдастыруды қамтамасыз етеді;
- 3) кейіннен уәкілетті органға оның мүшелері болып табылатын брокерлер мен дилерлер бойынша ақпаратты жібере отырып, биржаның ресми сайтында апта сайынғы негізде жариялауды;
- 4) биржалық саудаға байланысты ұйымдастырушылық, консультациялық, ақпараттық, әдістемелік қызметтер көрсету;

5) халықаралық биржалық сауда-саттықты дамыту, сондай-ақ осы қағидаларда көзделген құжаттар.

133. Сауда-саттыққа қатысушылар үшін тауар биржасының ішкі құжаттарында тауар биржасында коммерциялық құпияны құрайтын мәліметтерді сауда-саттыққа қатысушылардың, олардың өкілдерінің немесе үшінші тұлғалардың жеке мүдделерінде пайдалануға жол бермейтін олардың сақталуын қамтамасыз ету шарттары болады.

134. Биржалық сауда-саттықты өткізу тетігін регламенттейтін тауар биржасының ішкі құжаттары олар күшіне енгенге дейін үш жұмыс күнінен кешіктірмей тауар биржасының интернет-ресурсында оларды жариялау жолымен тауар биржасы мүшелерінің назарына жеткізіледі.

20 тарау. Өткізілетін биржалық сауда-саттық туралы ақпаратты тауар биржасының интернет-ресурсында орналастыру тәртібі

135. Тауар биржасы осы қағидалардың 131, 132-тармақтарында көрсетілген құжаттарды, оларға өзгерістер мен толықтыруларды, сондай-ақ өз қызметі туралы, оның ішінде биржалық саудаға қатысушыларға қатысты қабылданатын шешімдер туралы өзге де ақпаратты олар бекітілген күннен бастап бір жұмыс күні ішінде өз интернет-ресурсында орналастырады.

135-1. Оларға қатысты жекелеген сауда секциялары көзделмеген биржалық тауарлар бойынша биржалық сауда-саттықты өткізу тауар биржасының интернет-ресурсында тауар биржасы олар басталғанға дейін кемінде 10 (он) жұмыс күні бұрын орналастыратын сауда күндері мен сауда-саттық сессияларын өткізу кезеңділігін көздейтін сауда-саттықты өткізу кестесіне сәйкес жүзеге асырылады.

Сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кезеңділігі өзгерген кезде тауар биржасы жаңартылған кестені олар басталғанға дейін 5 (бес) жұмыс күнінен кешіктірмей тауар биржасының интернет-ресурсында орналастырады.

Ескерту. 20-тарау 135-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

136. Әрбір сауда күнінің қорытындысы бойынша тауар биржасы келесі жұмыс күнінен кешіктірмей тауар биржасының интернет-ресурсының арнайы бөлімінде мынадай мәліметтерді қамтитын биржалық сауда-саттық нәтижелері туралы ақпаратты орналастырады:

Сауда-саттықты өткізу күні;

ЕАЭО СЭҚ ТН коды

тауардың атауы;

Сауда-саттықты ашу және жабу бағасы;

мәмілелердің ең жоғары және ең төменгі және орташа өлшенген бағасы;

мәміленің жалпы сомасы;

Сатушы мен сатып алушының БСН-і;
сатып алушының брокерінің атауы;
сатып алушының атауы;
сатушы брокерінің атауы;
сатушының атауы;
жасалған мәмілелер саны;
жеткізу шарттары.

Тауар биржасында жасалған мәмілелер туралы мәліметтер жалпыға қолжетімді болып табылады.

Ескерту. 136-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

137. Тауар биржасы тауар биржасының аккредиттелген мүшелерінің өзекті тізбесін өзінің интернет-ресурсының арнайы бөлімінде орналастырады, бұл уәкілетті органның ресми хабарламасы болып табылады.

Тауар биржасының атауы, орналасқан жері өзгерген, сондай-ақ басшысы ауысқан және (немесе) тауар биржасы мүшелері қызметкерлерінің құрамы өзгерген кезде тауар биржасы тауар биржасына тауар биржасының мүшелерінен ақпарат келіп түскен кезден бастап үш жұмыс күні ішінде Тізбені жаңартады.

138. Тауар биржасы ай сайын есепті кезеңнен кейінгі айдың 5-күнінен кешіктірмей меншікті интернет-ресурсының арнайы бөлімінде стандартталған тауарларға баға белгілеулерді орналастырады.

21-тарау. Мемлекеттік сатып алуды және квазимемлекеттік сектордың жекелеген субъектілерінің сатып алуын қоспағанда, тауар биржасы арқылы сатып алуды өткізу тәртібі

Ескерту. 21-тарау алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

22 - тарау. Қазақстан Республикасының халықаралық міндеттемелерін ескере отырып, жер қойнауын пайдаланушылар сатып алатын тауарлардың Ел ішіндегі құндылығын арттыруды көздейтін стандартталған тауарлармен биржалық сауданың тәртібі

Ескерту. 22-тарау алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

23-тарау. Көміртегі бірліктерінің сауда секциясы

177. Қазақстан Республикасындағы көміртегі бірліктерінің сауда жүйесі бастапқы және қайталама көміртегі нарықтарынан тұрады:

1) Бастапқы көміртегі нарығында көміртегі бірліктерін сату жүйесінің операторы көміртегі нарығы субъектілеріне көміртегі квоталарының Ұлттық жоспары резервінің тиісті санатынан көміртегі квотасының бірліктерін сатуды аукцион шарттарында жүзеге асырады.

2) қайталама көміртегі нарығында көміртегі нарығының субъектілері тікелей мәміле арқылы немесе тауар биржасы арқылы көміртегі бірліктерін сатып алу-сатуды өзара жүзеге асырады.

178. Қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органның шешімі бойынша күші жойылған, өтелген, айналыстан алынған немесе айналыстан шығарылған көміртегі бірліктері осы қағидаларға және Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексіне сәйкес сауда объектісі болып табылмайды.

179. Көміртегі бірліктерімен биржалық сауда-саттықты ұйымдастыруды жүзеге асыруға ниеті бар тауар биржасы электрондық сауда жүйесін қоршаған орта саласындағы уәкілетті органмен синхрондауды қамтамасыз етеді.

180. Көміртегі бірліктерінің бағалары бойынша дұрыс ақпарат алу мақсатында қалыптасқан нарық конъюнктурасын ескере отырып, тауар биржасындағы көміртегі бірліктерінің бағаларына баға белгілеу жүргізіледі.

181. Биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін көміртегі бірліктерімен биржалық саудаға қатысушылар биржалық қамтамасыз етуді тауар биржасына қызмет көрсететін клирингтік ұйымның шотына енгізеді.

182. Ең төменгі рұқсат етілген бағадан аз жарияланған бағасы бар өтінімдер қарауға қабылданбайды.

183. Сатуға арналған өтінімдерді сатушылар лотқа қояды.

184. Биржалық сауда-саттық осы Қағидалардың 70, 71, 72, 73 және 74-тармақтарында көзделген тәртіппен қосарланған қарсы аукцион режимінде өткізіледі.

Ескерту. 184-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

185. Мәміле жасалған күні тауар биржасында көміртегі квотасының бірлігіне немесе офсеттік бірлікке бағалардың биржалық баға белгіленімі болмаған кезде баға көміртегі квотасының бірлігіне немесе офсеттік бірлікке бағалардың соңғы қолжетімді баға белгіленімі бойынша айқындалады.

186. Биржалық сауда-саттық нәтижелері биржалық мәмілелер тараптарының құпиялылығы туралы шарттарды сақтай отырып, сауда күнінен кейінгі бір жұмыс күнінен кешіктірілмей тауар биржасының меншікті интернет-ресурсында жарияланады.

187. Бастапқы көміртегі нарығындағы көміртегі бірліктерінің сауда ерекшеліктері:

1) аукциондар өткізудің жыл сайынғы күнтізбесін көміртегі бірліктерінің сауда жүйесінің операторы бекітеді және алдыңғы жылдың 1 желтоқсанынан кешіктірмей оның интернет-ресурсында жарияланады;

2) жыл сайынғы күнтізбеде көзделген аукционның жоспарланған күнін неғұрлым кеш мерзімге ауыстыруды көміртегі бірліктерінің сауда жүйесінің операторы бұл туралы аукционға өтінім берген квоталау субъектілерін хабардар ете отырып, 4 жұмыс күнінен аспайтын мерзімге жүзеге асырады;

3) жыл сайынғы күнтізбеде көзделмеген қосымша аукциондарды көміртегі бірліктерінің сауда жүйесінің операторы оларды өткізудің жоспарланған күніне дейін күнтізбелік 20 күннен кешіктірмей әлеуетті қатысушыларды хабардар ете отырып, әрбір жылдың желтоқсанында ұйымдастырады;

4) жоспарлы аукционда сатылуға жататын көміртегі квотасы бірліктерінің көлемі тиісті жылы аукцион шарттарында сату үшін көзделген квоталардың жалпы санының жиырма бес пайызынан аспайды;

5) аукционнан сатуға арналған әрбір лоттың мөлшері Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің міндетін атқарушының 2021 жылғы 29 маусымдағы бұйрығымен бекітілген көміртегі бірліктерімен сауда жасау қағидаларына сәйкес белгіленеді № 221 (Нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 23719 болып тіркелген);

6) көміртегі бірліктерімен сауда жүйесінің операторы бір квоталау субъектісі бір сауда сессиясы шеңберінде сатып алатын лоттар санына лимит белгілейді;

7) көміртегі бірліктерімен сауда жасау жүйесінің операторы аукцион өткізудің жоспарланған күніне дейін күнтізбелік 7 күннен кешіктірмей оны жариялай отырып, көміртегі квотасының бірлігі үшін ең төменгі жол берілетін бағаны айқындайды;

8) көміртегі бірліктерін сату жүйесінің операторы кепілдік қамтамасыз ету ретінде оның басқаруындағы көміртегі квотасының бірліктерін пайдаланады.

24-тарау. Мұнай өнімдерін сату секциясы

188. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

189. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

190. Мұнай өнімдерінің биржалық саудасының қатысушылары тауар биржасында дилерлер ретінде аккредиттелген немесе аккредиттелген брокерлер арқылы әрекет ететін сатушылар мен сатып алушылар болып табылады.

Мұнай өнімдерінің биржалық саудасына қатысушыларға мыналар жатады:

1) мұнай өнімдерін сатушылар-мұнай өнімдерін өндірушілер және жеткізу жоспарына енгізілген мұнай берушілер, оның ішінде:

жол битумын сатушылар-өздеріне меншік құқығымен немесе өзге де заңды негіздерде тиесілі көмірсутек шикізатын қайта өңдеу процесінде өндірілген битум өндірушілер және битумның меншік иелері;

2) мұнай өнімдерін сатып алушылар-мұнай өнімдерін көтерме жеткізушілер, мұнай өнімдерін бөлшек саудада өткізушілер және түпкілікті тұтынушылар, оның ішінде:

авиациялық отынды сатып алушылар - авиакомпаниялар (түпкілікті тұтынушылар) және авиациялық отынды бөлшек сатушылар.

жол битумын сатып алушылар - битумды сақтау үшін тиісті инфрақұрылымы бар автомобиль жолдарын салу және жөндеу саласындағы қызметті жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғалар, сондай-ақ автомобиль жолдарын салу және жөндеу саласындағы басшылықты жүзеге асыратын мемлекеттік органнан берілген ақпарат негізінде тауар биржасында биржалық сауда-саттыққа жіберілген битумды сақтау үшін тиісті инфрақұрылымы бар тұлғалар. Жол битумын сатып алушылардың тізбесі автомобиль жолдарын салу және жөндеу саласында басшылықты жүзеге асыратын мемлекеттік органның ресми интернет-ресурсында орналастырылады.

Ескерту. 190-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

191. Мұнай өнімдері саудасын ұйымдастырушы биржалық сауда-саттықта жасалған мәмілелер туралы ақпаратқа негізделген биржалық тауарлар бойынша бағаларды, индекстерді және көрсеткіштерді есептейді.

Өткен айдағы сауда-саттықтың жиынтық нәтижелері мұнай өнімдері сауда-саттығын ұйымдастырушының сайтында есепті айдан кейінгі айдың бірінші күнінен кешіктірілмей жарияланады.

192. Мұнай өнімдері сауда-саттығын ұйымдастырушы биржалық сауда-саттықты ұйымдастыруға байланысты тәуекелдерді басқару жүйесін ұйымдастырады.

193. Мұнай өнімдері сауда – саттығын ұйымдастырушы тауар биржасы мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті органның ақпараттық жүйесі арқылы ай сайын қуаты аз мұнай өнімдерін өндірушілерді қоспағанда, мұнай берушілер мен мұнай өнімдерін өндірушілердің тізбесін қамтитын тауар биржалары арқылы мұнай өнімдерін беру жоспарын әрбір мұнай беруші мен мұнай өнімдерін өндіруші Қазақстан Республикасының ішкі нарығына жеткізетін мұнай өнімдерінің әрбір түрінің көлемін көрсете отырып алады алдағы күнтізбелік айда тауар биржалары арқылы.

194. Мұнай өнімдерін жеткізу жоспарында көрсетілген мұнай өнімдерінің көлемдерін мұнай өнімдерін сатушылар мұнай өнімдерін жеткізу жоспары бекітілген күнтізбелік ай шеңберінде біркелкі бөлінген бес сауда сессиясы ішінде тауар биржалары арқылы өткізуге қояды.

Егер осы тармақтың бірінші бөлігінде көрсетілген күні мұнай өнімдерін өндірудің күтілетін көлемдері туралы ақпарат болмаған жағдайда, тиісті айда мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығының басталуы осындай ақпарат пайда болғанға дейін кейінге қалдырылады.

195. Мұнай өнімдері тауар биржалары арқылы тиісті сауда құралдары бойынша өткізіледі.

196. Мұнай өнімдері сауда – саттығын ұйымдастырушы тауар биржасы осы қағидалардың 194-тармағында көрсетілген кезең ішінде әрбір сауда құралы бойынша бес сауда сессиясын өткізеді.

Бұл ретте, мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті орган тауар биржасына мұнай өнімдерін сатып алушылар биржалық сауда-саттыққа әртүрлі сауда сессияларында қатысатын схеманы енгізуді ұсынады.

197. Мұнай өнімдері сауда – саттығын ұйымдастырушы тауар биржасы мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті органмен келісілген мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығын өткізу кестесін олар басталғанға дейін кемінде бес жұмыс күні бұрын өзінің интернет-ресурсында орналастырады.

Сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кестесі мен кезеңділігінің өзгеруі туралы мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығына қатысушылар сауда күні басталғанға дейін 48 сағаттан кешіктірілмей хабардар етіледі.

198. Мұнай өнімдерін сатушылар әрбір сауда сессиясына мұнай өнімдерін тауар биржалары арқылы жеткізу жоспары шеңберінде олардың өткізуі үшін міндетті мұнай өнімдерінің әрбір түрі көлемінің жиырма пайызын сатуға қояды.

Егер өткен негізгі сауда сессиясында сатуға қойылса, бірақ мұнай өнімдерінің көлемі сатылмаса, мұндай көлем келесі негізгі сауда сессиясында қосымша қойылады.

199. Тауар биржасы арқылы сатып алуға болатын биржалық тауар партиясының ең аз мөлшері бір лотты құрайды.

Лоттың көлемі бір тоннадан кем емес және бір вагон нормасынан артық емес мөлшерді құрайды.

200. Сатуға арналған өтінімдерді мұнай өнімдерін сатушылар лотқа қояды. Егер мұнай өнімдерін сатушының ай сайынғы міндеттемелерінің мөлшері лоттың белгіленген мөлшеріне еселенбеген жағдайда, онда мұнай өнімдерін сатушы лоттың мөлшеріне еселік көлемді, бірақ тауар биржалары арқылы мұнай өнімдерінің тиісті түрін өткізу жөніндегі айлық міндеттемелердің көлемінен кем емес көлемде сатуға қояды.

201. Биржалық қамтамасыз ету мөлшері мәмілелердің болжамды сомасының 15 проценттен аспайды.

Ескерту. 201-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

202. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

203. Сауда сессиясы ішінде қалыптастырылатын мұнай өнімі бағасының ең жоғары деңгейі базалық бағаның жүз бір пайызынан аспайды.

204. Сауда сессияларында мұнай өнімдерінің базалық бағасы ретінде мынадай бағалар танылады:

1) жаңадан бекітілген сауда-саттық құралы бойынша бірінші биржалық сауда-саттықта базалық баға Argus Media Limited (Аргус Медиа Лимитед) басылымының "Argus Каспий нарығы" көзінде жарияланатын, Қазақстанның ішкі нарығындағы бағалар деректері бойынша өткен айдың қорытындысы бойынша қалыптасқан тиісті мұнай өнімдерін өндірушінің жеткізу базисінде мұнай өнімдерінің тиісті түрінің көтерме бағалары котировкаларының орташа арифметикалық мәні деңгейінде белгіленеді), Ұлыбритания;

2) Егер сауда-саттық бекітілген сауда құралы бойынша немесе сауда құралдарының тобы бойынша әртүрлі себептер бойынша (мұнай өңдеу зауытын жоспарлы және (немесе) жоспардан тыс жөндеу кезеңін қоса алғанда) 2 (екі) аптадан астам уақыт тоқтатыла тұрған жағдайда, базалық баға осы тармақтың 1) тармақшасына сәйкес айқындалады;

3) Егер сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидаларға сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын мұнай өнімі көлемінің кемінде 70% - ы бойынша мәмілелер жасалған болса, онда келесі сауда сессиясында базалық баға осындай сауда сессиясында қалыптасқан мұнай өнімінің орташа алынған бағасы деңгейінде белгіленеді;

4) Егер сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидаларға сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын 70% - дан кем, бірақ 30% - дан аспайтын көлемдер бойынша мәмілелер жасалған болса, бірақ бұл ретте мұнай өнімінің орташа алынған бағасы осы сауда сессиясының базалық бағасы деңгейінде немесе одан жоғары қалыптасса, онда келесі сауда сессиясында базалық баға өзгермейді;

5) Егер сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидаларға сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын мұнай өнімінің 70% - дан кем, бірақ 30% - дан астам көлемі бойынша мәмілелер жасалған болса, бірақ бұл ретте мұнай өнімінің орташа өлшемді бағасы осы сауда сессиясының базалық бағасынан төмен қалыптасса, онда келесі сауда сессиясында базалық баға мұнай өнімінің орташа өлшемді бағасы деңгейінде белгіленеді, осындай сауда сессиясы үшін қалыптасқан;

6) Егер сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидаларға сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын мұнай өнімі көлемінің 30% - нан кемі бойынша мәмілелер жасалған болса, келесі сессияға базалық баға екі пайызға азаяды.

Мұнай өнімдері сауда-саттығын ұйымдастырушы осы тармақтың бірінші бөлігінің 1) және 2) тармақшаларында көзделген жағдайларда базалық бағаны мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті органмен алдын ала келіседі.

205. Егер мұнай өнімдерін сатушы осы қағидаларға сәйкес бес сауда сессиясында сатуға қойған, бірақ мұнай өнімдерінің көлемі сатылмаған жағдайда, тауар биржасы сатылмаған мұнай өнімдері көлемінің сауда-саттығын жүзеге асыру үшін қосымша

сауда сессиясын белгілейді, бұл ретте қосымша сауда сессиясының қорытындылары бойынша мұнай өнімдері бағасының қалыптасқан деңгейі мынадай негізгі сессиялар үшін базалық бағаны айқындау үшін негіз болып табылмайды.

206. Сауда-саттық нәтижелері мұнай өнімдері сауда-саттығын ұйымдастырушының интернет-ресурсында биржалық мәмілелер тараптарының анонимділігі туралы шарттар сақтала отырып, сауда-саттық күнінен кейінгі бір жұмыс күнінен кешіктірілмей жарияланады.

207. Мұнай өнімдері сауда-саттығын ұйымдастырушы-тауар биржасы:

- 1) сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кестесі мен кезеңділігі;
- 2) тауарды жеткізу базисін (тауарлардың ерекшеліктерін) қоса алғанда, сауда құралдары;
- 3) лоттардың мөлшері;
- 4) мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығына қатысқаны үшін биржалық комиссияның мөлшері бекітілсін.

Осы тармақтың 1) - 4) тармақшаларында көрсетілген ақпарат тауар биржасының интернет-ресурсында ол бекітілген күннен бастап үш жұмыс күні ішінде жарияланады.

208. Мұнай өнімдерін сатып алушылар мен сатушылар мұнай өнімдерінің биржалық саудасына қатысуға рұқсат алу үшін тауар биржасына (биржалық сауда-саттыққа дилер ретінде дербес қатысқан жағдайда) не брокерге олардың мұнай өнімдері нарығындағы мәртебесін растайтын құжаттарды ұсынады.

Құжаттар тізбесін тауар биржасы айқындайды.

209. Сатушы жоспарланған айға жеткізу жоспарының кемінде 50% көлемінде мұнай өнімдерімен жасалған биржадан тыс мәмілелердің тауар биржасында тіркелуін қамтамасыз етеді.

Мұнай өнімдерінің биржадан тыс мәмілелері деп мұнай өнімдерін сатушының тікелей жеткізу шеңберінде Қазақстан Республикасының ішкі нарығына жасаған мәмілелері түсініледі.

210. Тауар биржасы жасалған мәмілелер негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді және алынған деректерді ескере отырып, мұнай өнімдері бағасының биржалық дәлізін тауар биржасының интернет-ресурсында жариялай отырып шығарады.

211. Қазақстан Республикасының ішкі нарығында форс-мажорлық жағдайлар, оның ішінде мұнай өнімдерін өндіру көлемінің төмендеуінен туындаған (жоспарлы және жоспардан тыс жөндеу, авариялық жағдайлар, жоспарлы-алдын алу жұмыстары) жағдайлар болған жағдайда, мұнай өнімдерін өндіру саласындағы уәкілетті орган нарықтағы жағдай тұрақталғанға дейінгі кезеңде мұнай өнімдерінің биржалық сауда-саттығын тоқтата тұрады.

Параграф 1. Сұйытылған мұнай газын көтерме саудада өткізу жөніндегі секция

212. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

213. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

214. Тауар биржасы дилер ретінде аккредиттеген не аккредиттелген брокерлер арқылы әрекет ететін сатушылар мен сатып алушылар сұйытылған мұнай газы биржалық саудасының қатысушылары болып табылады.

Сұйытылған мұнай газымен биржалық сауда-саттыққа қатысушыларға мыналар жатады:

сұйытылған мұнай газын сатушылар-сұйытылған мұнай газын өндірушілер және өздеріне меншік құқығымен немесе өзге де заңды негіздерде тиесілі көмірсутек шикізатын өңдеу процесінде өндірілген сұйытылған мұнай газының меншік иелері;

сұйытылған мұнай газын сатып алушылар-меншік құқығында немесе өзге де заңды негіздерде теміржол цистерналарынан оларды толтыру мүмкіндігі бар жалпы көлемі кемінде 60 текше метр сұйытылған мұнай газын сақтау ыдыстары бар не сұйытылған мұнай газын сақтау және ауыстырып тиеу жөнінде қызметтер көрсету туралы шарт жасасқан, өнеркәсіптік тұтынушылар, газ толтыру станцияларының, газ толтыру пункттерінің және (немесе) автогаз құю станцияларының иелері тиісті жеткізу өңірінде газ толтыру станциясының иесімен айына көлемі 60 текше метрден кем емес мұнай газы;

Өнеркәсіптік тұтынушыларға, газ толтыру пункттерінің және (немесе) автомобиль көлігімен сұйытылған мұнай газын беруді көздейтін сауда құралдары бойынша биржалық сауда-саттыққа қатысқан жағдайда, осы тармақтың екінші бөлігі екінші абзацының талаптары қолданылмайды.

215. Сатушылар ай сайын, сауда сессиялары басталғанға дейін 5 (бес) жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде тауар биржасына ағымдағы айда тиісті тауар биржасы арқылы өткізуге қоюды жоспарлап отырған сұйытылған мұнай газының көлемі туралы хабарлайды.

Ағымдағы айда тиісті тауар биржасы арқылы өткізудің жоспарланатын көлемдері туралы егжей-тегжейлі ақпаратты тауар биржасы сауда сессиялары басталғанға дейін 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірілмейтін мерзімде өзінің ресми интернет-ресурсында орналастырады.

216. Тауар биржасы жоспарланатын тоқсанның алдындағы айдың 20 (жиырма) күнінен бастап 5 (бес) жұмыс күні ішінде 5 (бес) негізгі сауда сессияларын өткізеді, олардың әрқайсысында сатушылар тауар биржалары арқылы өткізу үшін міндетті сұйытылған мұнай газы көлемінің 20 (жиырма) пайызынан іс жүзінде тиеп-жөнелтумен бірге жоспарланған ай ішінде қояды.

Осы тармақтың бірінші бөлігінде көрсетілген күні өндірушінің меншік құқығымен немесе өзге де заңды негіздерде тиесілі көмірсутек шикізатын қайта өңдеу процесінде

өндірілген сұйытылған мұнай газының меншік иелері арасында жеткізуге міндетті сұйытылған мұнай газының көлемін бөлуі болмаған жағдайда, мұндай меншік иелері алғашқы 4 (төрт) негізгі сауда сессияларының әрқайсысында сауда-саттыққа шығарады олар бөлуге жоспарлаған сұйытылған мұнай газы көлемінің 20 (жиырма) пайызынан аспайтын мөлшерде белгіленеді.

Осы тармақтың екінші бөлігінде көрсетілген тұлғалар үшін бесінші негізгі сауда сессиясы меншік иелері арасында сұйытылған мұнай газын бөлу бекітілген күннен кейінгі бірінші жұмыс күні жеке өткізіледі, бұл ретте осындай тұлғалардың беру жоспарын орындауы үшін қажетті сұйытылған мұнай газының барлық көлемі сауда-саттыққа шығарылады.

Газды өндіруді, тасымалдауды (тасымалдауды), сақтауды және көтерме саудада өткізуді мемлекеттік реттеуді жүзеге асыратын уәкілетті орган әрбір сауда сессиясында тауар биржалары арқылы міндетті түрде өткізуге жататын сұйытылған мұнай газын өткізу көлемдерінің мониторингін жүргізеді.

217. Сұйытылған мұнай газы тауар биржалары арқылы тиісті сауда құралдары бойынша өткізіледі, олар мыналарды көздейді::

сұйытылған мұнай газының түрі және оның сапалық сипаттамалары;

сұйытылған мұнай газын беру орны, мерзімі, тиеп-жөнелту тәсілі және өзге де шарттары;

сұйытылған мұнай газына ақы төлеу шарттары;

аумағы шегінде сұйытылған мұнай газы кейіннен сатып алушылардың өткізуіне жататын өңір (өңірлер);

қажет болған жағдайда сауда-саттықты ұйымдастырушы белгілеген шарттар.

218. Сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кестесі мен кезеңділігінің өзгеруі туралы биржалық сауда-саттыққа қатысушылар сауда күні басталғанға дейін 48 сағаттан кешіктірілмей хабардар етіледі.

219. Егер тауар биржалары арқылы тиісті сатушының өткізуі үшін міндетті сұйытылған мұнай газының көлемі 180 (жүз сексен) тоннадан аз болса, онда мұндай сатушы бірінші сауда сессиясынан бастап көлемнің жиырма пайызынан астамын сатуға қояды.

Егер өткен сауда сессияларында сұйытылған мұнай газының көлемі сатуға қойылған, бірақ сатылмаған жағдайда, мұндай көлем кейінгі сауда сессияларында қосымша қойылады.

220. Сұйытылған мұнай газының биржалық сауда-саттығына қатысушылар ай сайын тауар биржасында сатып алатын сұйытылған мұнай газы партиясының (көлемінің) ең төмен мөлшері бір лотты құрайды.

Сұйытылған мұнай газын теміржол көлігімен беруді көздейтін сауда құралдары бойынша лоттың мөлшері 36 (отыз алты) тоннадан 40 (қырық) тоннаға дейінгі 1 (бір) вагонды, автомобиль көлігімен 5 (бес) тоннаны құрайды.

221. Сатуға арналған өтінімдерді сатушылар лотқа қояды.

Егер сатушының сұйытылған мұнай газын өткізу жөніндегі ай сайынғы міндеттемелерінің мөлшері лоттың белгіленген мөлшеріне еселенбеген жағдайда, онда сатушы лоттың мөлшеріне еселік көлемді, бірақ тауар биржасы арқылы өткізу жөніндегі айлық міндеттемелердің көлемінен кем емес көлемде сатуға қояды.

222. Сатып алушы тауар биржасында ай сайын сатып алатын сұйытылған мұнай газы партиясының (көлемінің) ең жоғары мөлшері жоспарланып отырған айға арналған беру жоспарына сәйкес тауар биржалары арқылы өткізуге жататын сұйытылған мұнай газы көлемінің 10% - нан аспайды, ал жеткізу базисінің сауда құралдары бойынша сұйытылған мұнай газы көлемінің кемінде 80% - ы әкетіледі автомобиль көлігімен, 5% - дан артық емес.

Осы тармақтың бірінші бөлігінде көрсетілген сұйытылған мұнай газының көлемін Сауда-саттықты ұйымдастырушы барлық тауар биржаларында ағымдағы күнтізбелік ай ішінде сұйытылған мұнай газын сатып алудың нақты көлемдерін ескере отырып, әрбір сатып алушы үшін белгілейді.

Тауар биржасы сұйытылған мұнай газын сатып алушылардың сатып алу көлемдері туралы деректерді газ және газбен жабдықтау саласындағы уәкілетті органның ақпараттық жүйесі арқылы алады.

223. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

224. Сауда сессиясы ішінде қалыптастырылатын сұйытылған мұнай газы бағасының ең жоғары деңгейі базалық бағаның жүз бір пайызынан аспайды.

Сауда сессиясының базалық бағасы мынадай тәртіппен белгіленеді:

1) берудің тиісті базисінің барлық сауда құралдары бойынша соңғы сауда айында қалыптасқан сұйытылған мұнай газының орташа өлшемді бағасы деңгейінде жаңадан бекітілген сауда құралы бойынша алғашқы биржалық сауда-саттықтарда;

2) Егер негізгі сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидалардың 220-тармағына сәйкес осы сауда сессиясында өткізуге жататын сұйытылған мұнай газының кемінде 75% - ы көлемі бойынша мәмілелер жасалған болса, келесі негізгі сауда сессиясында базалық баға осындай сауда сессиясында қалыптасқан сұйытылған мұнай газының орташа өлшенген бағасы деңгейінде белгіленеді;

3) Егер негізгі сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидалардың 220-тармағына сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын сұйытылған мұнай газының көлемі бойынша мәмілелер 70% - дан кем, бірақ 30% - дан астам жасалған болса және бұл ретте сұйытылған мұнай газының орташа өлшемді бағасы осы сауда сессиясының базалық бағасынан асатын деңгейде немесе одан жоғары қалыптасса, сұйытылған мұнай газының орташа келесі негізгі сауда сессиясы базалық баға өзгермейді;

4) Егер негізгі сауда сессиясының қорытындылары бойынша сұйытылған мұнай газының көлемі бойынша осы қағидалардың 220-тармағына сәйкес осы сауда

сессиясында өткізуге жататын 70% - дан кем, бірақ 30% - дан астам мәмілелер жасалған болса және бұл ретте сұйытылған мұнай газының орташа өлшенген бағасы осы сауда сессиясының базалық бағасынан төмен қалыптасса, онда сұйытылған мұнай газының келесі негізгі сауда сессиясына базалық баға осындай сауда сессиясында қалыптасқан сұйытылған мұнай газының орташа өлшемді бағасы деңгейінде белгіленеді;

5) Егер сауда құралы бойынша негізгі сауда сессиясының қорытындылары бойынша осы қағидалардың 220-тармағына сәйкес осы сауда сессиясына өткізуге жататын сұйытылған мұнай газының көлемі бойынша кемінде 30% - бен мәмілелер жасалған болса не мәмілелер жасалмаса, келесі негізгі сауда сессиясында базалық баға 5 (бес) пайызға азаяды, бірақ одан төмен болмайды Қазақстан Республикасының ішкі нарығына сұйытылған мұнай газын беру жоспары шеңберінде тауар биржаларынан тыс өткізілетін сұйытылған мұнай газының ағымдағы шекті бағасының деңгейі, "газ және газбен жабдықтау туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 6-бабының 7) тармақшасына сәйкес газ және газбен жабдықтау саласындағы уәкілетті орган бекіткен;

6) Егер сауда құралы бойынша күнтізбелік 30 (отыз) және одан көп күн ішінде мәмілелер жүргізілмесе, базалық баға Сауда-саттықты ұйымдастырушының барлық сауда құралдары бойынша тиісті беру базисімен алдыңғы сауда сессиясында қалыптасқан сұйытылған мұнай газының орташа өлшемді бағасының деңгейінде белгіленеді.

Сұйытылған мұнай газының базалық бағасы осындай елдерге темір жол көлігімен тасымалдауға арналған шығыстардың орташа арифметикалық мәнін шегере отырып, қазақстандық сұйытылған мұнай газын импорттаушы елдерде өткен күнтізбелік айда сұйытылған мұнай газына баға белгіленімдерінің орташа арифметикалық мәнінен аспайды.

Осы тармақтың 9-бөлігінде көрсетілген мән "Argus Media Limited" (Russia) Ltd компаниясының "Аргус сұйытылған газ және конденсат" көзінде жарияланатын ақпарат негізінде айқындалады. (Petroleumargus)" (Аргус медиа лимитед (Ресей) Лтд. (Петролемаргус), (ал жоғарыда көрсетілген көзде сұйытылған мұнай газының бағасы туралы ақпарат болмаған кезде - Қазақстан Республикасының трансферттік баға белгілеу саласындағы заңнамасында айқындалатын басқа да көздердің деректері бойынша және газ және газбен жабдықтау саласындағы уәкілетті орган ай сайын бекітеді.

Сұйытылған мұнай газының базалық бағасы сұйытылған мұнай газын теміржол цистерналарына және (немесе) автогаз тасушыларға құю объектілерінде белгіленеді.

Сұйытылған мұнай газы сауда-саттығын ұйымдастырушы осы тармақтың 1-бөлігінің 1) тармақшасында көзделген жағдайда базалық бағаны газды өндіруді, тасымалдауды (тасуды), сақтауды және көтерме саудада өткізуді мемлекеттік реттеуді жүзеге асыратын уәкілетті органмен алдын ала келіседі.

225. Сауда-саттықты ұйымдастырушы сатушының сұрауы бойынша қосымша сауда сессияларын мынадай жағдайларда өткізеді:

сұйытылған мұнай газын мұнай - газ-химия өнімдерін өндіру үшін шикізат ретінде пайдаланатын өнеркәсіптік тұтынушының сұйытылған мұнай газын сатып алудан бас тартуына байланысты сатушыда Қазақстан Республикасының ішкі нарығында тауар биржаларынан тыс өткізу үшін міндетті сұйытылған мұнай газының тиелмеген көлемі туындаған жағдайда;

сатып алушының тауар биржасы арқылы сатып алынған сұйытылған мұнай газына ақы төлеуден бас тартуына байланысты сатушыда Қазақстан Республикасының ішкі нарығында тауар биржалары арқылы өткізуге міндетті сұйытылған мұнай газының тиелмеген көлемі туындаған жағдайда;

сатушыда негізгі сауда сессияларында қойылған, бірақ Қазақстан Республикасының ішкі нарығында тауар биржалары арқылы өткізу үшін міндетті сұйытылған мұнай газының өткізілмеген көлемі болған жағдайда;

сатушы тауар биржалары арқылы өткізуге жеткізу жоспарынан тыс сұйытылған мұнай газының көлемін шығаруға ниет білдірген жағдайда.

226. Осы қағидалардың 225-тармағында көрсетілген жағдайларда жеткізу жоспары қалыптастырылған айдың 10 (оныншы) күнінен бастап қатарынан 3 (үш) жұмыс күні ішінде сұйытылған мұнай газын барлық сатушылар үшін бірыңғай 3 (үш) қосымша сауда сессиясы өткізіледі, оларға әрбір сатушы сұйытылған мұнай газының барлық көлемін қояды бірінші қосымша сауда сессиясынан бастап жеткізу жоспарын орындау үшін қажетті газ.

Бұл ретте жеткізу өңірі Қазақстан Республикасының аумағын айқындайды, ал әрбір қосымша сауда сессиясына базалық баға осы қағидалардың 224-тармағында көзделген тәртіппен белгіленеді.

227. Қосымша сауда сессияларын өткізу кезінде сұйытылған мұнай газын сатушылар бірінші қосымша сауда сессиясынан бастап биржалық сауда-саттыққа сұйытылған мұнай газының жеткізу жоспарын орындау үшін қажетті бүкіл көлемін қояды.

228. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

229. Сұйытылған мұнай газы сауда-саттығын ұйымдастырушы-тауар биржасы:

1) газ өндіруді, тасымалдауды (тасымалдауды), сақтауды және көтерме саудада өткізуді мемлекеттік реттеуді жүзеге асыратын уәкілетті органмен келісілген сауда күндерін және негізгі сауда сессияларын өткізу кестесі мен кезеңділігі; ;

2) сауда құралдары;

3) биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін кепілдікті қамтамасыз ету мөлшері;

4) сатуға және сатып алуға өтінімдердің ең көп мөлшері;

5) ай сайын сұйытылған мұнай газы базалық бағасының ең жоғары мәнін бекітеді.

Осы тармақтың 1) – 5) тармақшаларында көрсетілген ақпарат тауар биржасының интернет-ресурсында ол бекітілген күннен бастап үш жұмыс күні ішінде жарияланады.

230. Сатушы тауар биржасында жасалған сұйытылған мұнай газының биржадан тыс мәмілелерін жоспарлы айға жеткізу жоспарының кемінде 50% - ы көлемінде тіркеуді қамтамасыз етеді.

231. Тауар биржасы жасалған мәмілелер негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді және алынған деректерді ескере отырып, сұйытылған мұнай газы бағасының биржалық дәлізін тауар биржасының интернет-ресурсында жариялай отырып шығарады.

232. Қазақстан Республикасының ішкі нарығында форс-мажорлық жағдайлар болған, оның ішінде сұйытылған мұнай газын өндіру көлемінің төмендеуінен туындаған (жоспарлы және жоспардан тыс жөндеу, авариялық жағдайлар, жоспарлы-алдын алу жұмыстары) жағдайда, газ және газбен жабдықтау саласындағы уәкілетті орган нарықтағы жағдай тұрақталғанға дейінгі кезеңде негізгі сауда сессиялары үшін базалық бағаларды белгілейді. сауда-саттық режимін өзгертеді, сондай-ақ сұйытылған мұнай газының биржалық сауда-саттығын тоқтата тұрады.

25-тарау. Көмір сату секциясы

233. Бұл секция уәкілетті орган бекітетін биржалық тауарлар тізбесінде көрсетілген көмір түрлеріне қолданылады.

234. Сатушы – жер қойнауын пайдалануға (көмір бөлінісі, көмір шахтасы) және (немесе) көмірді қайта өңдеуге (байытуға) арналған келісімшартқа сәйкес өндіруді жүзеге асыратын көмір өндіруші.

Ескерту. 234-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 06.12.2023 № 420-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

235. Сатып алушы-меншік құқығында немесе өзге де заңды негіздерде темір жол түйығы бар, техникалық жарақтандырылған (таразы техникасы, тиеу-түсіру көлігі) және көмірді сақтау мен тиеп-жөнелту және халыққа жеке пайдалану үшін өткізу мүмкіндігі бар, тауар биржасының аккредиттеуін алған нарық субъектісі (коммуналдық-тұрмыстық көмірді көтерме сауда беруші немесе бөлшек сауда арқылы өткізуші); жергілікті атқарушы органдардан берілген.

Коммуналдық-тұрмыстық көмірді сатып алушылардың тізбесі көмір өнеркәсібі саласында басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті органның сайтында орналастырылады.

236. Осы қағидалардың шарттарында көмірді сатушы осы қағидалардың 235-тармағында айқындалған сатып алушыларға ғана сатады.

237. Сатып алушылар үшін биржалық қамтамасыз ету мөлшері болжамды мәміленің 1% құрайды.

Сатушылар үшін биржалық қамтамасыз ету мөлшері болжамды мәміленің 3% құрайды.

Ескерту. 237-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

238. Көмір тауар биржасы арқылы келесі сауда құралдарын қамтитын тиісті ерекшеліктер бойынша өткізіледі:

- көмірдің түрі және оның сапалық сипаттамалары;
- көмір жеткізудің орны, мерзімі, тәсілі және өзге де шарттары;
- төлем шарттары;
- лот мөлшері;
- жеткізу аймағы;

Көмір тауар биржасы арқылы осы әкімшілік аумақ шегінде тіркелген және жеке пайдалану үшін халыққа көмір сататын көмір сатып алушылар қатысатын тиісті өңірдің тиісті ерекшеліктеріне сәйкес өткізіледі.

Ескерту. 238-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 06.12.2023 № 420-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

239. Сатушы көмір өнеркәсібі саласындағы басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті органға Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 26 ақпандағы № 142 бұйрығымен бекітілген (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 10587 болып тіркелген) биржалық тауарлардың тізбесінде белгіленген жалпы жылдық көлемнен келесі өндірістік жылға ішкі нарыққа жеткізуге жоспарланатын коммуналдық-тұрмыстық көмірді жеткізуді ай сайын бөлуді ұсынады.

Көмір өнеркәсібі саласында басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті орган коммуналдық-тұрмыстық көмірді ай сайын бөлуде көзделген сатушының деректері негізінде әрбір өңір бөлінісінде халықтың коммуналдық-тұрмыстық көмірді тұтыну көлемі бойынша жергілікті атқарушы органдардың деректерін ескере отырып ақпарат қалыптастырады.

Көмір өнеркәсібі саласында басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті органның қалыптастырылған ақпараты (бұдан әрі – қалыптастырылған ақпарат) осы органның интернет-ресурстарында орналастырылады, сондай-ақ олар кейіннен интернет-ресурстарда орналастыру үшін жергілікті атқарушы органдарға жіберіледі.

Сатушылар келесі тәртіппен қалыптастырылған ақпарат негізінде тауар биржасы арқылы коммуналдық-тұрмыстық көмірді өткізуді қамтамасыз етеді:

Көлемнің 50% осы Қағидалардың 244-тармағының 1) және 2) тармақшаларына сәйкес іске асырылады;

Көлемнің 50% осы Қағидалардың 244-тармағының 3) тармақшасына сәйкес іске асырылады.

Ескерту. 239-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 06.12.2023 № 420-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

240. Сауда-саттықты ұйымдастырушы көмір биржалық сауда-саттығын өткізу кестесін олар басталғанға дейін кемінде бес жұмыс күні бұрын өзінің интернет-ресурсында орналастырады.

Ескерту. 240-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 06.12.2023 № 420-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

241. Сатушылар қалыптастырылған ақпаратқа сәйкес сауда-саттықта белгіленген шарттарда биржалық тауарды нақты тиеп-жөнелтумен бес жұмыс күні ішінде тауар биржасы арқылы көмірді біркелкі қояды.

Ескерту. 241-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 06.12.2023 № 420-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

242. Егер осы Қағидалардың 241-тармағында көзделген кезеңнің соңында көмір тиісті өңірге өткізуге қойылса, бірақ өткізілмеген жағдайда, мұндай көлем қосымша сауда сессиясында қойылады.

Бұл ретте, жеткізу өңірі ретінде Қазақстан Республикасының аумағы айқындалады.

Ескерту. 242-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 06.12.2023 № 420-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

243. Егер осы қағидалардың 241-тармағында көзделген кезең ішінде тауар сатуға шығарылған, бірақ сатушы мен сатып алушылар арасындағы мәмілелер жасалмаған жағдайда, сатушы биржалық тауардың талап етілмеген көлемін өз қалауы бойынша өткізеді.

244. Тауарды биржалық сату мынадай түрде жүзеге асырылады:

- 1) тауарды тиеп-жөнелту маусымдық кезеңде (шілде-желтоқсанды қоса алғанда) тиеп-жөнелтумен жүзеге асырылатын сауда-саттық споты;
- 2) тауарды тиеп-жөнелту сауда-саттық өткізілетін айдан кейінгі үшінші айда жүзеге асырылатын сауда-саттық споты;
- 3) биржалық тауарды тиеп-жөнелту сауда-саттық өткізілген айдан кейінгі үшінші айдан бастап тиеп-жөнелту басталған жылдың желтоқсанына дейін (қоса алғанда) жүзеге асырылатын күнтізбелік алты айдан он екі айға дейінгі кезеңге ай сайынғы ақы төлеу және жеткізу шартымен биржалық мәміле.

Ескерту. 244-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің 06.12.2023 № 420-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

245. Тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдер лоттарға қойылады.

Лоттың максималды мөлшері - 5 вагон (Вагон нормасына байланысты 300-350 тонна). Осы қағидалардың 244-тармағының 3) тармақшасына сәйкес тауарды өткізу кезінде лоттың ең жоғары мөлшері келісімшарт және 5 вагон (вагон нормасына байланысты 300-350 тонна) шарттарында айлар санын көбейту ретінде есептеледі.

Бұл ретте сатып алушы өз мұқтажын қанағаттандыру мақсатында биржалық сауда-саттық барысында бірнеше лот сатып алады.

246. Сауда сессиясы ішінде қалыптастырылатын биржалық тауар бағасының ең жоғары деңгейі базалық бағаның жүз бір пайызынан аспайды.

Сауда сессияларында тауардың базалық бағасы ретінде мынадай бағалар танылады:

1) бірінші биржалық сауда-саттықта базалық баға тиісті ерекшеліктегі тауардың көтерме бағаларының ағымдағы жасалатын келісімшарттарының орташа өлшемді мәні деңгейінде белгіленеді.

2) кейінгі негізгі және қосымша сауда сессияларында базалық баға биржалық мәмілелер жасалған тиісті сауда құралы бойынша алдыңғы сауда сессиясында қалыптасқан тауардың орташа алынған бағасы деңгейінде белгіленеді. Бұл ретте, сатушы сауда сессиялары үшін тауарға базалық бағаны өз қалауы бойынша да, көмір өнеркәсібі саласында басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті органның ұсынымдары негізінде де төмендетеді.

246-1. Көмір өнеркәсібі саласындағы басшылықты жүзеге асыратын уәкілетті органның ұсынымдары негізінде тауар биржасы бір сауда күні шеңберінде бір сатып алушы беретін көмір сатып алуға өтінімнің ең жоғары көлемін белгілейді.

Ескерту. 25-тарау 246-1-тармақпен толықтырылды - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

247. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

248. Әрбір өтінім мен мәмілеге ақпаратты есепке алуды жүргізу үшін бірегей код беріледі.

249. Тауар биржасы электрондық сауда жүйесінде тиісті мәміле жасасу туралы жазба енгізу арқылы көп бағытты өтінімдердің бір-біріне сәйкестігін тауар биржасы тіркеген сәтте мәміле биржалық сауда-саттықта жасалған болып есептеледі.

250. Электрондық сауда жүйесінде мәміле бойынша есеп автоматты түрде қалыптастырылады, ол тауар биржасының уәкілетті лауазымды адамының электрондық цифрлық қолтаңбасы қойылған, мәміле тараптарының жасасуын растайтын электрондық құжат болып табылады. Сауда-саттыққа қатысушының жеке сұрау салуы бойынша сауда-саттықты ұйымдастырушы Сауда-саттықты ұйымдастырушы куәландырған электрондық құжаттың қағаздағы нұсқасын ұсынады.

251. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің 03.10.2025 № 286-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

252. Биржалық тауарды сатып алушы мен сатушы арасындағы есеп айырысулар сатып алушы тарапынан сатып алынған биржалық тауардың көлемінен жүз пайыз алдын ала төлем шартымен жүргізіледі.

253. Өтінімдер бағасы Инкотермс 2020 (EXW, FCA) шарттарында көрсетіледі.

254. Сатушы осы қағидаға сәйкес өткізілген биржалық сауда-саттық жеңімпаздарымен жасалған шарттар негізінде өткізілетін биржалық сауда-саттықты ескере отырып, ай сайынғы түзетумен тауарды тиеп жөнелту кестесін қалыптастырады және оны биржалық сауда-саттық жеңімпазында тиісті шарт жасалған тасымалдаушыға орындау үшін жібереді.

Коммуналдық-тұрмыстық көмірді жөнелту кестесі тауар биржасының интернет-сайтында орналастырылады, бұл ретте осы қағидалардың 235-тармағында көрсетілген сатып алушыларға көмірді бірінші кезекте жөнелту басым сипатта болады.

255. Сатушы коммуналдық-тұрмыстық көмірмен биржалық сауда-саттық жүргізетін 60 тоннадан астам жасалған биржадан тыс мәмілелердің тауар биржасында тіркелуін қамтамасыз етеді.

Коммуналдық-тұрмыстық көмірдің биржадан тыс мәмілелері деп коммуналдық-тұрмыстық көмірді сатушының тікелей жеткізу шеңберінде жасаған мәмілелері түсініледі.

256. Тауар биржасы жасалған мәмілелер негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді және алынған деректерді ескере отырып, биржалық тауар бағасының биржалық дәлізін тауар биржасының интернет-ресурсында жариялай отырып шығарады.

26 тарау. Портландцемент (цемент) сату секциясы

257. Осы қағиданың 2-тармағының 2), 3), 35) тармақшаларында көрсетілген, портландцемент тауар биржасы дилер ретінде аккредиттелген не аккредиттелген брокерлер арқылы әрекет ететін тұлғалар портландцемент биржалық сауда-саттығына қатысушылар болып табылады.

258. Портландцементті тауар биржасында сатушылар портландцементті өндірушілер, сондай-ақ портландцементті Қазақстан Республикасының аумағында өткізуді жүзеге асыратын отандық импорттаушылар болып табылады.

259. Портландцементті тауар биржасында сатып алушылар портландцементтің көтерме сауда жеткізушілері, сондай-ақ портландцементті өз мұқтаждары үшін сатып алатын кәсіпкерлік субъектілері болып табылады.

260. Биржалық сауда-саттыққа қатысу үшін биржалық сауда-саттыққа қатысушылар биржалық сауда-саттықты өткізгенге дейін кемінде бір жұмыс күні бұрын тауар

биржасына қызмет көрсететін клирингтік орталықтың шотына биржалық қамтамасыз етуді енгізеді.

Биржалық мәміле жасалған кезде биржалық қамтамасыз етуді қайтару жасалған шартты биржада тіркеу үшін ұсынған сәттен бастап 10 банктік күн ішінде жүргізіледі.

261. Тауар Тауар биржасы арқылы мынадай сауда құралдары бар тиісті ерекшеліктер бойынша өткізіледі:

биржалық тауардың түрі және оның сапалық сипаттамалары;

биржалық тауарды жеткізу орны, мерзімі, тиеп-жөнелту тәсілі және өзге де шарттары;

Төлем шарттары;

лоттың мөлшері.

262. Сатушылар сату жоспарына сәйкес сауда-саттықта белгіленген шарттарда тауарды нақты тиеп, тауар биржасының сауда жүйесінде тауар биржасы арқылы тауарды сатуға қояды.

Егер тауар сатуға қойылған, бірақ сатылмаған жағдайда, мұндай көлем қосымша келесі сауда сессияларында қойылады.

263. Тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде биржалық тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдер лоттарға қойылады.

Лоттың максималды мөлшері - 5 вагон (вагон нормасына байланысты 300-350 тонна).

Бұл ретте сатып алушы өз мұқтажын қанағаттандыру мақсатында биржалық сауда-саттық барысында бірнеше лот сатып алады.

264. Сауда сессиясы ішінде қалыптастырылатын тауар бағасының ең төменгі деңгейі базалық бағаның 98 пайызынан кем болмайды, ал бағаның ең жоғары деңгейі базалық бағаның жүз бір пайызынан аспайды.

Сауда сессияларында тауардың базалық бағасы ретінде мынадай бағалар танылады:

1) бірінші биржалық сауда-саттықта базалық баға тиісті ерекшеліктегі тауардың көтерме бағаларының ағымдағы жасалатын келісімшарттарының орташа өлшемді мәні деңгейінде белгіленеді.

2) кейінгі негізгі және қосымша сауда сессияларында базалық баға биржалық мәмілелер жасалған тиісті сауда құралы бойынша алдыңғы сауда сессиясында қалыптасқан тауардың орташа алынған бағасы деңгейінде белгіленеді.

265. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

266. Толық қанағаттандырылған сатып алуға (сатуға) өтінімдер бұдан әрі сауда-саттыққа қатыспайды. Ішінара қанағаттандырылған өтінімдер сатып алуға (сатуға) қанағаттандырылмаған көлемдер бөлігінде сауда-саттыққа қатысуды жалғастырады.

267. Биржалық сауда-саттыққа қатысушылар тауарды сатып алуға (сатуға) өтінімдердің шексіз санын береді. Бұл ретте сауда-саттыққа қатысушы берген кез келген өтінімді мәміле жасалған сәтке дейін алуға жол беріледі.

268. Сауда сессиялары аяқталғаннан кейін қанағаттандырылмаған өтінімдер тауар биржасының электрондық сауда жүйесімен автоматты түрде жойылады;

269. Сатып алушы қойған тауарды сатып алуға сатып алушылардың өтінімдері болмаған жағдайда сатушы тауардың ұсынылған құнын төмендетуді жүзеге асырады.

Бұл ретте сатушы өз қалауы бойынша тауардың бағасын тауардың нақты номенклатурасы бойынша сол күнтізбелік жылға арналған тауарды жеткізуге қатысты мәмілелер бойынша қалыптасқан орташа өлшемді бағаның деңгейінен төмендетеді не төмендетпейді.

270. Әрбір өтінім мен мәмілеге ақпаратты есепке алуды жүргізу үшін бірегей код беріледі.

271. Тауар биржасы электрондық сауда жүйесінде тиісті мәміле жасасу туралы жазба енгізу арқылы көп бағытты өтінімдердің бір-біріне сәйкестігін тауар биржасы тіркеген сәтте мәміле биржалық сауда-саттықта жасалған болып есептеледі.

272. Электрондық сауда жүйесінде мәміле бойынша есеп автоматты түрде қалыптастырылады, ол тауар биржасының уәкілетті лауазымды адамының электрондық цифрлық қолтаңбасы қойылған, мәміле тараптарының жасасуын растайтын электрондық құжат болып табылады. Сауда-саттыққа қатысушының жеке сұрау салуы бойынша сауда-саттықты ұйымдастырушы Сауда-саттықты ұйымдастырушы куәландырған электрондық құжаттың қағаздағы нұсқасын ұсынады.

273. Өтінімдер бағасы Инкотермс 2020 шарттарында көрсетіледі.

274. Сатушы осы қағидаға сәйкес өткізілген биржалық сауда-саттық жеңімпаздарымен жасалған шарттар негізінде өткізілетін биржалық сауда-саттықты ескере отырып, ай сайынғы түзетумен тауарды тиеп жөнелту кестесін қалыптастырады және оны биржалық сауда-саттық жеңімпазында тиісті шарт жасалған тасымалдаушыға орындау үшін жібереді.

Тауар биржасы жасалған мәмілелер негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді және алынған деректерді ескере отырып, биржалық тауар бағасының биржалық дәлізін тауар биржасының интернет-ресурсында жариялай отырып шығарады.

27 тарау. Қара металл сынықтарын сату секциясы

Ескерту. 27-тарау алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116-НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

28-тарау. Қант саудасы бөлімі

Ескерту. Қағида 28-тараумен толықтырылды - ҚР Сауда және интеграция министрінің 07.09.2023 № 335-НҚ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

299. Қанттың биржалық сауда-саттығын ұйымдастыруды жүзеге асыруға ниеті бар тауар биржасы уәкілетті органға еркін нысандағы хабарламаны жолдайды.

300. Қант сауда-саттығын ұйымдастырушы болып табылатын тауар биржаларының тізбесі олардың атауы мен байланыс деректерін көрсете отырып, уәкілетті органның және агроөнеркәсіптік кешенді дамыту саласындағы уәкілетті органның ресми интернет-ресурсында жарияланады.

301. Тауар биржасы дилер ретінде аккредиттеген немесе аккредиттелген брокерлер арқылы әрекет ететін сатушылар мен сатып алушылар қанттың биржалық сауда-саттығының қатысушылары болып табылады.

Қанттың биржалық сауда-саттығының қатысушыларына мыналар жатады:

1) қант сатушылар – қант өндіруші, оның ішінде:

қантты отандық импорттаушылар – Қазақстан Республикасының аумағында үшінші елдерден және Еуразиялық экономикалық одақ елдерінен импортталған қантты өткізуді жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектісі және (немесе) өзіне меншік құқығымен немесе өзге де заңды негіздерде тиесілі қанттың меншік иесі;

қант импорттаушылар, шетелдік заңды тұлға – бейрезиденттің – заңды тұлғаның орналасқан жерінен тыс орналасқан және оның функцияларының барлығын немесе бір бөлігін, оның ішінде Қазақстан Республикасының аумағында қантты өткізуді жүзеге асыратын өкілдік функцияларын жүзеге асыратын ерекше бөлімшесі;

өндірушілерден қантты келісімшартталған айналым қаражаты не қарыздар арқылы сатып алуды жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері.

Қант өндірушілер қантты келісімшартталған айналым қаражаты не қарыздар арқылы өткізген жағдайда және (немесе) шарттар бойынша әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарларына бағаны тұрақтандыру тетіктері шеңберінде оны тауар биржаларынан тыс өткізуді қамтамасыз етеді.

2) қантты сатып алушылар – өз қажеттіліктері үшін қант сатып алатын және (немесе) Қазақстан Республикасының аумағында қантты одан әрі өткізуді жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері.

Қантты сатып алушылар мен сатушылар қанттың биржалық сауда-саттығына қол жеткізу үшін уәкілетті органға өздерінің қант нарығындағы мәртебесін растайтын құжаттарды қоса бере отырып, еркін нысанда хабарлама жолдайды.

Қантты сатып алушылар мен сатушылардың тізбесі уәкілетті органның ресми интернет-ресурсында жарияланады.

302. Сатушы уәкілетті органға және агроөнеркәсіптік кешенді дамыту саласындағы уәкілетті органға келісімшартталған айналым қаражаты не қарыздар арқылы өткізген жағдайда және (немесе) шарттар бойынша әлеуметтік маңызы бар азық-түлік

тауарларына бағаны тұрақтандыру тетіктері шеңберінде шарттар бойынша өткізілетін қантты қоспағанда, келесі жылға арналған қантты Қазақстан Республикасының ішкі нарығына өткізудің ай сайынғы жоспарын (бұдан әрі – Жоспар) үстіміздегі жылдың бірінші желтоқсанынан кешіктірілмейтін мерзімде ұсынады

Жоспар түзетілген жағдайда сатушы уәкілетті органға және агроөнеркәсіптік кешенді дамыту саласындағы уәкілетті органға ол бекітілгеннен кейін бес жұмыс күні ішінде жаңартылған Жоспарды ұсынады.

303. Жоспарда көрсетілген көлемдерді сатушылар күнтізбелік ай шеңберінде біркелкі бөлінген бес сауда сессиясы ішінде өткізуге қояды.

304. Тауар биржасы – қант сауда-саттығын ұйымдастырушы тауар биржасының интернет-ресурсында бекітілген күнінен бастап бір жұмыс күнінен кешіктірілмей жарияланады:

1) сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кестесі мен кезеңділігін;

2) тауарды жеткізу базисін (тауарлардың ерекшеліктерін) қоса алғанда, сауда құралдарын;

3) лоттардың мөлшерін;

4) қанттың биржалық сауда-саттығына қатысу үшін биржалық алымның мөлшері.

305. Сауда-саттық сессиясының және клирингтің басталу және аяқталу уақытын тауар биржасы қант өндірушілер мен қантты көтерме сатушылардың әрбір сауда құралы бойынша сауда-саттық сессиясының ұзақтығын және Қазақстан Республикасының аумағына үшінші елдерден және Еуразиялық экономикалық одақ елдерінен әкелінген қанттың кейінгі саудасын ескере отырып белгілейді.

306. Егер қант тиісті сауда сессиясында өткізуге қойылған, бірақ өткізілмеген жағдайда, мұндай көлем осы Қағидалардың 303-тармағында белгіленген кезең шеңберінде кейінгі сауда сессияларында қосымша қойылады.

307. Егер қант өткізуге қойылса, бірақ сатушы мен сатып алушылар арасында мәмілелер жасалмаса, сатушы өткізілмеген қант көлемін өз қалауы бойынша биржадан тыс мәміле арқылы өткізеді.

308. Қант тауар биржалары арқылы тиісті сауда құралдары арқылы өткізіледі.

309. Қанттың биржалық сауда-саттығын өткізу кестесін қант сауда-саттығын ұйымдастырушы сауда-саттықтар басталғанға дейін кемінде бес жұмыс күні бұрын тауар биржасының жеке интернет-ресурсында орналастырады.

Сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кестесі мен кезеңділігінің өзгергені туралы қанттың биржалық сауда-саттығына қатысушылар сауда күні басталғанға дейін 48 сағаттан кешіктірілмей хабардар етіледі.

310. Өткізуге өтінімдерді қант сатушылары лоттарда қояды.

Тауар биржасы арқылы сатып алуға болатын биржалық тауар партиясының ең аз мөлшері – бір лот.

Лоттың ең аз мөлшері кемінде 60 тоннаны құрайды (бір вагон нормасы). Темір жол көлігімен қантты жеткізуді көздейтін сауда құралдары бойынша лоттың ең жоғарғы мөлшері 5 (бес) вагонды (вагон нормасына байланысты 300-350 тонна), автомобиль көлігімен 100 (жүз) тоннаны құрайды.

311. Сатып алушылар өз қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында биржалық сауда-саттық барысында бір лоттан артық сатып алуға жол береді.

312. Биржалық қамтамасыз ету мөлшері болжамды мәміленің 1% аспайды.

Ескерту. 312-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 30.03.2026 № 150-нқ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

313. Алып тасталды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 20.03.2025 № 116 -НҚ (01.07.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

314. Сауда сессиясы барысында қалыптасатын қант бағасының ең жоғары деңгейі базалық бағаның жүз бір пайызынан аспайды.

315. Сауда саттық сессияларында қанттың базалық бағасы ретінде келесі бағалар танылады:

1) жаңадан бекітілген сауда құралы бойынша алғашқы биржалық сауда-саттықта қанттың базалық бағасы Қазақстан Республикасының ішкі нарығындағы бағалар деректері бойынша өткен айдың қорытындысы бойынша қалыптасқан тиісті өндірушінің жеткізу базисінде қанттың көтерме бағасының баға белгілеулерінің орташа арифметикалық мәні деңгейінде белгіленеді;

2) кейінгі негізгі сауда сессияларында базалық баға тиісті сауда құралдары бойынша алдыңғы сауда сессиясында қалыптасқан орташа өлшенген баға деңгейінде белгіленеді.

Қант сауда-саттығын ұйымдастырушы осы тармақтың бірінші бөлігінің 1) және 2) тармақшаларында көзделген жағдайларда базалық бағаны уәкілетті органмен алдын ала келіседі.

316. Егер бекітілген сауда құралы немесе сауда құралдарының тобы бойынша биржалық сауда-саттық қандай да бір себептермен 5 (бес) жұмыс күнінен артық тоқтатылған жағдайда, оларды қайта бастау тиісті жеткізу базисі бойынша соңғы сауда айында қалыптасқан қанттың орташа өлшенген бағасы деңгейінде айқындалатын базалық бағадан басталады.

317. Биржалық тауарды сатып алушы мен сатушы арасындағы есеп айырысу сатып алушы тарапынан сатып алынған биржалық тауар көлемінен жүз пайыз алдын ала төлем шарттарында жүргізіледі.

318. Өтінімдердің бағасы Инкотермс 2020 (EXW, FCA) шарттарында көрсетіледі.

319. Сатушы қантты келісімшартталған айналым қаражаты не қарыздар арқылы өткізген жағдайда және (немесе) шарттар бойынша әлеуметтік маңызы бар азық-түлік

тауарларына бағаны тұрақтандыру тетіктері шеңберінде өткізген жағдайларда тауар биржасында тыс мәмілені тіркеуді қамтамасыз етеді.

Тауар биржасы сатушы осы тармақтың 1-бөлігінде және осы Қағидалардың 14-тарауының 1-параграфында көзделген міндеттемелерді орындамаған жағдайда сатушының биржалық тауарды өткізуге өтінімін қабылдаудан бас тартады, бұл туралы уәкілетті орган ресми түрде хабардар етіледі.

320. Сауда-саттық нәтижелері қант сауда-саттығын ұйымдастырушының ресми интернет-ресурсында биржалық мәмілелер тараптарының анонимділігі туралы шартты сақтай отырып, сауда-саттық күнінен кейінгі бір жұмыс күнінен кешіктірілмей жарияланады.

Өткен айдағы сауда-саттықтың жиынтық нәтижелері қант сауда-саттығын ұйымдастырушының сайтында есепті айдан кейінгі айдың бірінші күнінен кешіктірілмей жарияланады.

321. Тауар биржасы жасалған мәмілелер негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді және алынған деректерді ескере отырып, тауар биржасының интернет-ресурсында жариялай отырып, қант бағасының биржалық дәлізін шығарады.

322. Қазақстан Республикасының ішкі нарығында үшінші елдер мен Еуразиялық экономикалық одақ елдерінің үшінші елдер үшін қант өндіру үшін шикізат жеткізуге қабылдаған шектеу шараларына, Қазақстан Республикасына импортталатын шикізат бағасының күрт өсуіне және (немесе) қант өндіру көлемінің төмендеуіне байланысты форс-мажорлық мән-жайлар болған жағдайда (жоспарлы және жоспардан тыс жөндеу, авариялық жағдайлар) уәкілетті орган агроөнеркәсіптік кешен саласындағы уәкілетті органмен келісім бойынша нарықтағы ахуал тұрақталғанға дейінгі кезеңге негізгі сауда-саттық сессиялары үшін осы Қағидаларға сәйкес келмейтін базалық бағаларды белгілейді және (немесе) қант сауда-саттық режимін өзгертеді және (немесе) қант биржалық сауда-саттығын тоқтатады.

29-тарау. Картоп саудасы секциясы

Ескерту. Қағидалар 29-тараумен толықтырылды - ҚР Сауда және интеграция министрінің м.а. 30.03.2026 № 150-нқ (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

323. Картопты сатушылар:

1) азық-түлік мақсатында картоп өсірумен айналысатын ауыл шаруашылығы тауар өндірушілері;

2) отандық картоп импорттаушылары – кәсіпкерлік субъектілері және (немесе) өзіне меншік құқығы немесе өзге де заңды негіздер бойынша тиесілі картоптың меншік иелері, үшінші елдерден және Еуразиялық экономикалық одақ елдерінен импортталған картопты Қазақстан Республикасының аумағында өткізуді жүзеге асыратындар;

3) картоп импорттаушылары, шетелдік заңды тұлғалар – резидент емес заңды тұлғаның орналасқан жерінен тыс орналасқан және оның барлық немесе бір бөлігіндегі функцияларын, оның ішінде өкілдік функцияларын жүзеге асыратын, Қазақстан Республикасының аумағында картоп өткізуді жүзеге асыратын оқшауланған бөлімшесі;

4) ауыл шаруашылығы өндірушілері болып табылмайтын, кейіннен Қазақстан Республикасының аумағында өткізу үшін тауар биржасынан тыс өндірушілерден картоп сатып алатын кәсіпкерлік субъектілері.

Картоп өндірушілер картопты шарт жасалған айналым қаражаты не қарыз қаражаттары және (немесе) әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарларына бағаларды тұрақтандыру тетіктері шеңберіндегі шарттар бойынша өткізген жағдайда, оны тауар биржаларынан тыс тиісті шартта көзделген көлем шегінде ғана өткізуді қамтамасыз етеді.

324. Картопты сатып алушылар – картопты өз қажеттіліктері үшін сатып алатын және (немесе) оны одан әрі өткізуді жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері.

325. Картопты тауар биржасы арқылы өткізуді жүзеге асыратын сатушы картопты биржалық сауда-саттықта өткізуді бастағаны туралы агроөнеркәсіптік кешенді дамыту саласындағы уәкілетті органға еркін нысанда хабарлама жолдайды.

Картоп сатушыларының тізбесі агроөнеркәсіптік кешенді дамыту саласындағы уәкілетті органның және уәкілетті органның ресми интернет-ресурсында жарияланады.

326. Сатушы агроөнеркәсіптік кешенді дамыту саласындағы уәкілетті органға және тауар биржасына келесі күнтізбелік жылға арналған ішкі нарыққа картоп өткізудің болжамды көлемдері туралы еркін нысандағы ақпаратты өткізу жылынан бұрынғы жылдың 1 желтоқсанынан кешіктірмей ұсынады.

Осы тармақтың бірінші бөлігінде аталған ақпарат сатушының өндірістік және нарықтық мүмкіндіктерін, сондай-ақ картоп өндірісінің маусымдық сипатын ескере отырып қалыптастырылады және келесі күнтізбелік жылға арналған картопты өткізудің болжамды көлемдерінің бөлінісін көрсетеді.

327. Сатушы ұсынылған ақпараттың негізінде ай сайын 5 (бес) жұмыс күні ішінде картопты тауар биржасының сауда жүйесінде тауар биржасы арқылы сатуға, тауарды нақты жөнелтумен, сауда-саттықта белгіленген шарттарда қояды.

Егер картоп сатуға қойылған, бірақ сатылмаған жағдайда, мұндай көлем келесі сауда сессияларында қосымша қойылады.

Егер картоп қосымша сауда сессияларына ұсынылса, бірақ сатушы мен сатып алушылар арасында мәмілелер жасалмаса, сатушы сатылмаған картоп көлемін биржадан тыс мәміле арқылы өз қалауы бойынша сатады.

328. Картоптың биржалық сатылуы мынадай түрлерде жүзеге асырылады:

1) тауарды жөнелту келесі айда жүзеге асырылатын сауда-саттық споты;

2) тауарды тиеп-жөнелту сауда-саттық өткізілетін айдан кейінгі үшінші айда жүзеге асырылатын сауда-саттық споты;

3) тауарды тиеп-жөнелту үш айдан алты айға кезеңге жүзеге асырылатын сауда-саттық споты.

329. Тауар биржасы – картоп саудасын ұйымдастырушы өз интернет-ресурсында бекітілген күннен бастап бір жұмыс күнінен кешіктірмей мыналарды жариялайды:

- 1) сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кестесі және олардың мерзімділігі;
- 2) тауар спецификацияларын қоса алғанда, сауда құралдары;
- 3) лоттардың мөлшері;
- 4) биржалық қамтамасыз ету мөлшері.

330. Картоп тауар биржасы арқылы төмендегі сауда құралдарын қамтитын тиісті спецификацияларға сәйкес өткізіледі:

- картоптың түрі және оның сапалық сипаттамалары;
- тиеп-жөнелту орны, мерзімі, тәсілі және жеткізудің өзге де шарттары;
- төлем шарттары;
- лоттың мөлшері.

331. Картоппен биржалық сауданы өткізу кестесі олардың басталуына кемінде 5 (бес) жұмыс күні қалғанда тауар биржасының өз интернет-ресурсында орналастырылады.

Сауда күндері мен сауда сессияларын өткізу кестесі мен мерзімділігі өзгерген жағдайда, картоппен биржалық саудаға қатысушылар бұл туралы сауда күні басталғанға дейін кемінде 48 (қырық сегіз) сағат бұрын хабардар етіледі.

332. Тауар биржасының электрондық сауда жүйесінде картопты сатып алу (сату) жөніндегі өтінімдер лоттар бойынша орналастырылады.

Теміржол көлігімен картопты жеткізуді көздейтін сауда құралдары бойынша лоттың ең төменгі мөлшері кемінде 60 (алпыс) тонна, және (немесе) автомобиль көлігімен жеткізу кезінде 20 (жиырма) тонна мөлшерінде белгіленеді.

Теміржол көлігімен картопты жеткізуді көздейтін сауда құралдары бойынша лоттың ең жоғары мөлшері 10 (он) вагонды (вагондық нормаға байланысты 600–650 тонна), және (немесе) автомобиль көлігімен жеткізу кезінде 1000 (мың) тонна мөлшерінде белгіленеді.

Бұл ретте сатып алушы өз қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында биржалық сауда барысында бір лоттан артық лот сатып алуға құқылы.

333. Сауда сессиясы барысында қалыптасатын картоптың ең жоғары баға деңгейі базалық бағадан 101 пайыздан аспауға тиіс.

334. Сауда сессияларында картоптың базалық бағасы ретінде мынадай бағалар танылады:

1) жаңадан бекітілген сауда құралы бойынша өткізілетін алғашқы биржалық саудада базалық баға Қазақстан Республикасының ішкі нарығындағы бағалар жөніндегі

деректерге сәйкес алдыңғы айдың қорытындысы бойынша қалыптасқан тиісті өндірушінің жеткізу базисіндегі көтерме бағалар котировкаларының орташа арифметикалық мәні деңгейінде белгіленеді;

2) кейінгі негізгі сауда сессияларында базалық баға тиісті сауда құралдары бойынша алдыңғы сауда сессиясының қорытындысы бойынша қалыптасқан орташа өлшенген баға деңгейінде белгіленеді.

Сауда ұйымдастырушысы осы тармақтың 1) және 2) тармақшаларында көзделген жағдайларда базалық бағаны агроөнеркәсіптік кешенді дамыту саласындағы уәкілетті органмен келіседі.

335. Бекітілген сауда құралы немесе сауда құралдарының тобы бойынша биржалық сауда 5 жұмыс күнінен астам мерзімге тоқтатылған жағдайда, олардың қайта басталуы тиісті жеткізу базисі бойынша соңғы сауда айының қорытындысында қалыптасқан орташа өлшенген баға деңгейінде айқындалатын базалық бағадан басталады.

336. Агроөнеркәсіптік кешенді дамыту саласындағы уәкілетті органның ұсынымдары негізінде тауар биржасы бір сауда күні шеңберінде бір сатып алушы беретін картопты сатып алу жөніндегі өтінімнің ең жоғары көлемін белгілейді.

337. Өтінімдердегі бағалар Инкотермс 2020 шарттарына (EXW, FCA) сәйкес көрсетіледі.

338. Сатушы төмендегі жағдайларда картоппен жасалатын биржадан тыс мәмілелердің тауар биржасында тіркелуін қамтамасыз етеді:

көлемі 60 тоннадан асатын биржадан тыс мәмілелер жасалған кезде;

картопты шарттастырылған айналым қаражатын, қарыздарды және (немесе) әлеуметтік маңызы бар азық-түлік тауарларының бағасын тұрақтандыру тетіктері шеңберінде жасалатын шарттар бойынша өткізу кезінде;

картоп өндіруші тарапынан өнімді екі немесе одан да көп партиямен, жеткізу мерзімі кейінге қалдырылып жүзеге асырылуын көздейтін форвардтық шарттар жасалған кезде.

339. Тауар биржасы жасалған мәмілелердің негізінде биржалық және биржадан тыс индекстерді есептейді және алынған деректерді ескере отырып, картоп бағасының биржалық баға дәлізін айқындайды, оны тауар биржасының өз интернет-ресурсында жариялайды.